

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- STABILIZACIJSKI PROGRAM SPREJET, str. 2
- KAKO RAZVIJAMO USTVARJALNOST MLADIH, str. 3
- DRUŽINA POTREBUJE ŠIRŠO DRUŽBENO POMOČ, str. 3
- INTERESNE DEJAVNOSTI MORAJO ŽIVETI, str. 4
- STROKOVNJAKI O OTROCIH, STARŠIH IN VZGOJITELJIH, str. 6
- VISOKO ŠOLSTVO V LETU 2000, str. 7
- V DELU SE ZRCALI DOMOVINSKA LJUBEZEN, str. 9

V iskanju skupnega

Franc Šetinc: Za enotnost v različnosti in svoboden razvoj vsakega naroda

Pačenje ideje o skupnih programskih jedrih je povzročilo precej nezadovoljstva v širši slovenski, posebej kulturni javnosti. Vmes so bili tudi pojavi nestrpnosti, nacionalizma in podobnega, kar je treba odločno zavrnilo. Ob soditi je treba skrajneže, ki bi radi proti unitarističnim težnjam postavili nacionalistične, kar pa se v bistvu vzajemno samo podpihuje.

Če bi obveljala ta logika vselej, kadar se v Jugoslaviji ne moremo takoj poenotiti, bi to v skrajnih posledicah vodilo v ekskluzivnost, v separatizem. Večina si tega gotovo ne želi. Odločno se moramo zoperstaviti vsakršni težnji, ki je v nasprotju z nacionalno politiko, kakršna je idejno utemeljena v programu ZKJ, že prej pa v čebinskem manifestu in v avnojskih načelih. Pri tem ni pomembno, kakšno je razmerje glasov v posameznih komisijah, kajti ti-

stega, kar smo s krvjo sinov naših narodov skupaj utemeljili, ni mogoče spreminjati.

Priznati moramo, da smo se programskih jeder v nekaterih komisijah lotili neodgovorno. Najprej mora biti jasno, kaj so nepotrebne razlike in kaj so razlike, ki ne smejo motiti, ker predstavljajo tisto, kar konstituira našo večnacionalno skupnost. Mislim na vso tisto neogibno pestrost in mnogovrstnost, ki je značilna za Jugoslavijo in za sistem socialističnega samoupravljanja. Naši narodi so šli v narodnoosvobodilni boj in revolucijo prav zato, da bi svoje posebnosti ohranili in jih v jugoslovanski skupnosti naprej razvijali kot skupno bogastvo. Prav to je omogočilo ustvarjanje najtrdnjše enotnosti, ki pa je bila mogoča samo skozi priznavanje te različnosti. Torej enotnosti v različnosti!

Vrh tega ne smemo misliti, da lahko pride do večjega poenotenja osnov vzgoje in izobraževanja po nekakšnih bližnjicah. To je mogoče samo v daljšem procesu, po poti medsebojnega zaupanja in demokratičnega sporazumevanja (zblíževanja), kar je ustavna metoda našega skupnega življenja. Do zblíževanja ni mogoče priti po poti vsiljevanja stališč, najmanj pa po poti evforije o nekakšni monolitnosti. Če »zajedništvo« razumemo kot sožitje, potem to ne more biti ustvarjanje nekakšne nadnacionalne strukture, kot si to nekateri zamišljajo. Že dolgo je tega, kar sem zapisal, da je jugoslovansko pozitivno v smislu zavesti o pripadnosti Jugoslaviji kot socialistični samoupravni skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti. Ponosni smo na Jugoslavijo kot neuvrščeno državo z ugledom, kakršnega uživa v svetu. Ponosni smo

na Titovo Jugoslavijo, ki je vzklikala iz skupnega boja njenih narodov in narodnosti proti okupatorju. Ponosni smo na vezi, ki nas povezujejo v skupen boj za socializem in socialistično samoupravljanje. Jugoslovansko kot pozitivna vrednota lahko nastaja le v takšni Jugoslaviji, v kateri je zajamčen svoboden razvoj slehernega naroda in v kateri so razmerja med narodi zasnovana na načelu enakopravnosti in novega tipa federacije, ki ustreza večnacionalni skupnosti s sociali-

stičnim samoupravljanjem. Ni pa pozitivno tisto jugoslovansko, ki se poskuša predstaviti kot nekakšen od republik in pokrajin ločen varuh enotnosti in bratstva pred nacionalnim, najmanj pa jugoslovansko, ki zanika nacionalno. »Delavski razred ni za ukinitve štirih, petih nacionalnosti, da bi ustvaril eno jugoslovansko«, je že zdavnaj zapisal Edvard Kardelj.

(Iz članka o skupnih programskih jedrih, Delo, KL, 29. 9. 1983)

Boris Majer: Bratstvo in enotnost zahtevata medsebojno priznavanje in spoštovanje

Bistvo naše strategije mora biti v tem, da iščemo zaveznitvo z vsemi resnično samoupravnimi silami, težnjami in koncepcijami povsod v Jugoslaviji, kajti samo v skupnem boju z njimi je mogoče v Jugoslaviji uveljaviti napredna samoupravna socialistična stališča in tudi sama načela avnojske Jugoslavije v mednacionalnih odnosih. Menim, da se moramo v vsakem vprašanju, ki ga načelnjamo, čutiti odgovorni ne samo za Slovenijo, temveč za vso Jugoslavijo, ne nazadnje tudi zato, ker lahko ostanemo v nasprotnem primeru osamljeni.

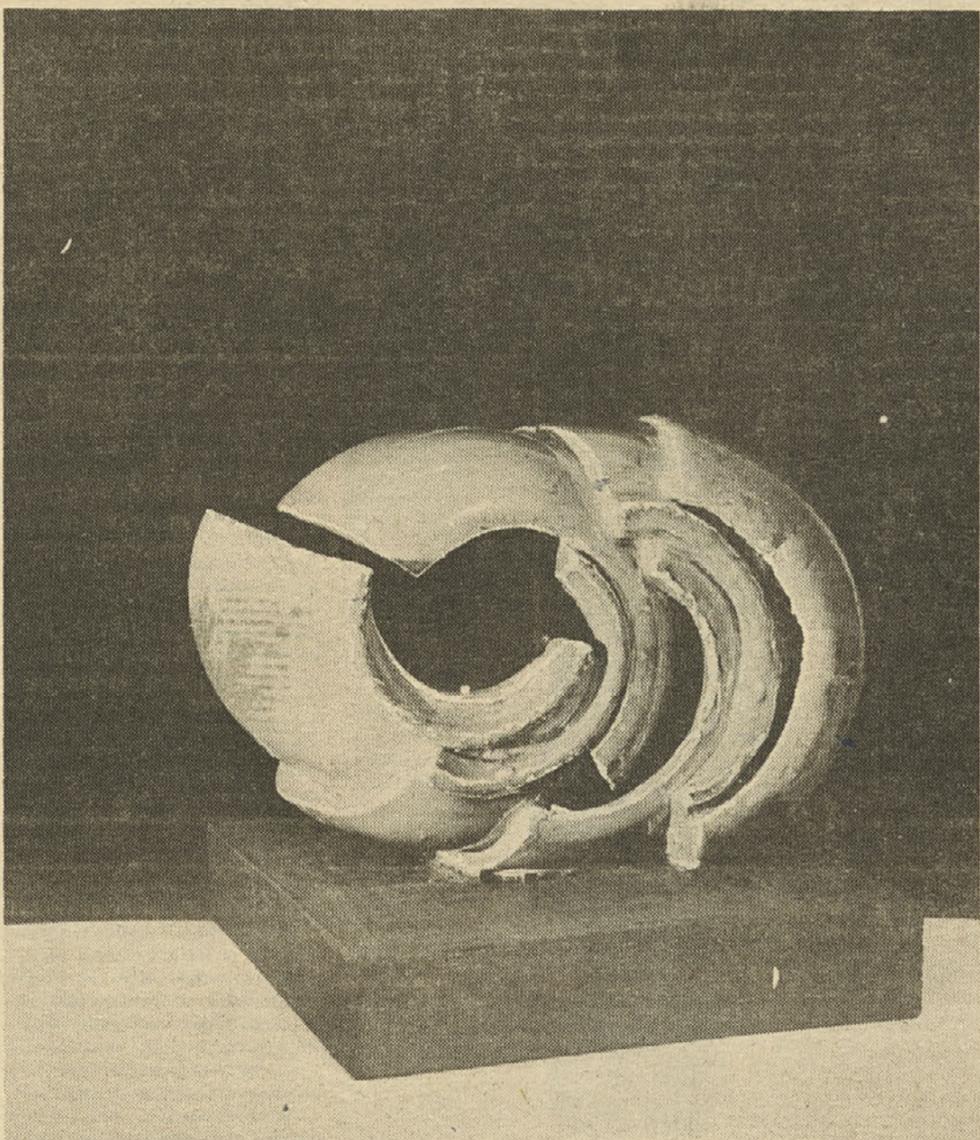
Mislim, da smo tudi v razpravljanju o skupnih programskih jedrih za pouk materinega jezika in književnosti preveč poudarjali izključno samo škodljive posledice, ki bi jih lahko imela ta jedra za slovensko nacionalno kulturo, premalo pa smo poudarjali, da bi predložena izvedba utegnila povzročiti enako problematične posledice tudi v kulturi drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, kakor bi na drugi strani — če bi zavrgli hkrati s slabo izvedbo tudi sama načela skupnih programskih jeder — olajšali prodiranje nacionalističnih vsebin in z njimi zvezanih nacionalističnih mitov v učne programe drugih jugoslovanskih narodov, na kar nacionalistični krogi seveda samo čakajo.

Nasprotniki neodvisnosti in svobode jugoslovanskih narodov, njihovega bratstva in enotnosti so vedno igrali na karto različne zgodovinske preteklosti posameznih nacionalnih kultur, izmed katerih je ena polovica pripadala latinsko-rimski civilizaciji, druga grško-bizantinski, in znotraj obeh manjši del islamski civi-

lizaciji. Nikdar ne smemo pozabiti, kako strašno je znal izkoristiti fašizem to različnost kultur jugoslovanskih narodov v svoj prid, kako strašne posledice je imelo to za jugoslovanske narode v času druge svetovne vojne in kako sta se navkljub vsemu temu pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije skovala nepovrnljivo bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov v boju proti skupnemu sovražniku za skupne nacionalne in razredne cilje. V nasprotju s staro Jugoslavijo gradi avnojska Jugoslavija svojo enotnost, notranjo trdnost, bratstvo med narodi in narodnostmi prav na priznavanju različnosti in avtonomnosti njihovih kultur, na njihovem medsebojnem oplajenju, ne pa na mehničnem unitarističnem spajanju.

Bratstva in enotnosti danes ne moremo več opirati zgolj na zgodovino, temveč mora rasti hkrati iz današnje zgodovinske izkušnje jugoslovanskih narodov in narodnosti, iz izkušnje, da le po poti samoupravnega povezovanja, sporazumevanja in dogovarjanja — ob polnem spoštovanju in priznavanju različnosti in avtonomnosti kulture vsakega naroda, lahko dosežemo tisto stopnjo enotnosti, tisto raven medsebojnega poznavanja, oplajanja in sodelovanja, ki nam vsem skupaj in vsakemu posebej zagotavlja pogoje za hitrejšo in učinkovitejšo uresničevanje naših skupnih ciljev; kakor pa bi mogel to doseči kakršenkoli unitaristični ali nacionalistični koncept.

(Iz uvodne besede na seji predsedstva CK ZKS, Komunist 7. 10. 1983)

Vasko Četkovič: Iz ciklusa Keramika '83

dogodki
novosti

Omejitve so nujne

Iz uvodne besede Majde Poljanšek, predsednice RKVITK

Dolgoročni program gospodarske stabilizacije, ki ga je že v letu 1982 pripravila komisija zveznih družbenih svetov, so delavci, delovni ljudje in občani sprejeli kot objektivno nujnost za premagovanje hudih težav gospodarstva ter kot razvojno usmeritev družbe v celoti. Program poudarja veliko vlogo družbenih dejavnosti, zlasti se vzgoje in izobraževanja in znanosti pri razvoju naše samoupravne socialistične družbe, še posebej pri ustvarjanju možnosti za večjo delovno storilnost in pri ustvarjanju materialne podlage za osvoboditev človekove osebnosti in njegovih etičnih, humanih in kulturnih vrednot. S stališča dolgoročnega razvoja program sicer računa z nujnim večanjem deleža sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb, s tem pa tudi za področje vzgoje in izobraževanja ter znanosti, kar so poudarjali tudi v vseh razpravah o stabilizacijskih dokumentih pri nas. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da program ob taki viziji razvoja družbenih dejavnosti v prvi fazi uresničevanja gospodarske stabilizacije sprejema kot neobhodno nujnost tudi omejevanje sredstev za družbene dejavnosti zaradi uravnovešenja porabe z ustvarjenim družbenim proizvodom. Tako usmeritev smo na področju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji zadnja leta že uveljavljali, predvsem z zmanjševanjem in prelaganjem nekaterih nalog na kasnejše obdobje.

Protinflacijski program ugotavlja, da je za uravnoteženje porabe s proizvodnjo neobhodno delež družbenega proizvoda za splošne in skupne potrebe, ki je leta 1981 znašal 35 %, do leta 1985 zmanjšati na 30 %. Poleg tega pa so se naše obveznosti za odplačevanje najetih posojil v letošnjem prvem polletju zelo povečale, zato je bilo treba zelo hitro pripraviti konkretne programe, predvsem za obvladovanje nastale situacije. Samoupravne interesne skupnosti so zato tudi morale pripraviti osnutke svojih stabilizacijskih programov in začeti o njih razpravo, ne glede na to, da so bile v tem času šolske počitnice.

Ob obravnavah predlaganih osnutkov stabilizacijskih programov izobraževalnih skupnosti v republikah in občinah je največ pozornosti, pa tudi kritike veljalo nekaterim ukrepom, s katerimi naj bi v letošnjem letu uskladili programe z materialnimi možnostmi, pa bi po splošnem mnenju prizadeli predvsem učitelje in starše. Kasneje se je pokazalo, da so materialne možnosti vendarle nekoliko večje, zato se nekateri z ogorčenjem sprašujejo, kako so se naenkrat lahko našla manjkajoča sredstva.

V zvezi s tem želim pojasniti naslednje: Zvezni zakon v letošnjem letu omejuje obseg sredstev za izvajanje programov družbenih dejavnosti na 13 % nominalnega povečanja v primerjavi z letom 1982 (brez pokojnin in ostalih osebnih prejemkov). Ob sprejemanju resolucije za leto 1983 je bilo v naši republici ocenjeno, da v tako zoženih materialnih možnostih ne moremo uresničevati najbolj osnovnih nalog v družbenih dejavnostih, zato je bilo dogovorjeno, naj vse oblike porabe (splošne in skupne) obravnava skupaj, in sicer tako, da se v obstoječih materialnih okvirih omogoči nekaj prednosti družbenim dejavnostim na račun splošne porabe, kar pa še vedno ni omogočalo, da bi se osebni dohodki v družbenih dejavnostih lahko gibal enako kot v gospodarstvu.

Ob spremljanju uresničevanja se je med letom pokazalo, da potrebe na področju pokojninskega zavarovanja naraščajo nekoliko počasneje, kot je bilo v začetku leta predvideno, zaradi česar so se v tej skupnosti lahko odločili za nekaj manjši obseg sredstev in s tem za ustavitve tistega dela prispevka, ki ga temeljne organizacije plačujejo iz dohodka (110 S milijard). S tem pa je nastala možnost, da znotraj z navedenim zveznim zakonom omejenega obsega sredstev za skupno porabo pristojne samoupravne interesne skupnosti lahko napravijo nekatere korekcije in s tem omogočijo vsaj delno razreševanje nekaterih najbolj perečih problemov v posameznih družbenih dejavnostih. Zavod SRS za družbeno planiranje, ki spremlja uresničevanje planirane splošne bilance sredstev za skupno in splošno porabo, je o tem preko občinskih komitejev za družbeno planiranje obvestil samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti v občinah, da lahko ustrezno povečajo prvotno dogovorjeni obseg sredstev za letošnje leto, hkrati pa jim je tudi posredoval usmeritev Izvršnega sveta Skupščine SRS, naj pri tem še zlasti upoštevajo ugotovljeno veliko zaostajanje osebnih dohodkov delavcev v zdravstvu in osnovnem šolstvu. V skladu z resolucijsko usmeritvijo, naj ima v okvirih sprejete ekonomske politike v letošnjem letu na področju družbenih dejavnosti prednost usmerjeno izobraževanje in pa zaradi zaostrenih problemov tudi na tem področju, je bila hkrati s tem dana tudi pobuda, naj se v okviru razpoložljivih možnosti poveča tudi prvotno dogovorjen obseg sredstev za izvajanje programov usmerjenega izobraževanja.

Zaradi nekoliko hitrejšega naraščanja dohodka in sredstev za osebne dohodke ter zaradi tega povečanih tekočih prelivov se ocenjuje, da bo tudi predviden povečan obseg sredstev mogoče zbrati s sedanjimi prispevnimi stopnjami in jih zato ni oziroma ne bo treba zviševati.

S temi in drugimi ukrepi bo predvidoma mogoče na celotnem področju vzgoje in izobraževanja delavcem povečati osebne dohodke za okoli 19 % v primerjavi z letom 1982, če se bodo izobraževalne skupnosti hkrati odločile še za nekatere druge ukrepe iz svojih programov.

Ob sicer utemeljenem opozarjanju na možne negativne dolgoročne posledice, ki bi jih imeli preuranjeni kratkoročni ukrepi, so se delavci na področju vzgoje in izobraževanja pri opredeljevanju do celovitega stabilizacijskega programa najbrž le premalo zavedali, da so predvsem oni tisti, ki lahko oblikujejo predloge za racionalnejšo šolsko mrežo, za racionalnejšo organizacijo šolskega dela, za boljše izrabo obstoječih zmogljivosti, pa tudi za združevanje programov in smeri. Od tega je v marsičem odvisno njihovo prevzemanje bremen stabilizacije. Še zlasti pa bi morali izhajati iz dejstva, da bo mogoče zmanjševanje razpoložljivega deleža družbenega proizvoda v okviru samoupravnih interesnih skupnosti nadomeščati s širšo uveljavitvijo svobodne menjave dela v neposrednih odnosih in z uveljavljanjem celovitega dohodka v vzgojno-izobraževalnih organizacijah. S teh vidikov kaže tudi presoja ustreznost stabilizacijskega programa izobraževalne skupnosti in Načrt uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v SR Sloveniji.

Stabilizacijski program sprejet

Bo breme res enakomerno porazdeljeno?

Po nekajmesečni javni razpravi je stabilizacijski program za področje vzgoje in izobraževanja dobil končno podobo in ga je skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije dne 19. 10. 1983 tudi sprejela. Javna razprava je zavrnila v začetku predlagane omejitvene ukrepe, ki bi hudo prizadeli učitelje, starše in učence, obenem pa opozorila družbo in odgovorne organe, da tako imenovanih skritih rezerv v vzgojno-izobraževalni dejavnosti skorajda ni več, da je treba vzgojo in izobraževanje obravnavati predvsem kot dejavnika družbenega napredka in jima zaradi družbene prihodnosti zagotoviti potrebne razvojne možnosti.

nju usmerjenega izobraževanja ter usklajati naša prizadevanja s potrebami družbene prihodnosti. Področje vzgoje in izobraževanja zato ne sestavlja več seznam trenutnih omejitvenih ukrepov, pač pa usmeritev prihodnjega delovanja in pregled nalog, ki čakajo strokovne in druge organe, vzgojno-izobraževalne in druge organizacije pri uresničevanju dolgoročnih ciljev gospodarske ustalitve.

Ko so delegati podprli temeljno usmeritev stabilizacijskega programa in predlaganega načrta za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v SR Sloveniji, so izrazili bojazen in zahtevo, naj bi

učne obveznosti nad 20 pedagoških ur. Učna obveznost učiteljev ima že danes v osnovnih šolah mnogo prevelik razpon. Čeprav je dana načelna možnost, da se letos povečajo osebni dohodki vsem delavcem v vzgoji in izobraževanju za 19,5 %, sredstva za materialne stroške pa vsem šolam za 30 % v primerjavi z lanskim letom, predvidevajo v nekaterih občinah komaj 12 oziroma 18 % povečanje. Medtem ko precej občin ne namerava uvesti dodatnega prispevka staršev za podaljšano bivanje, so ga druge že uvedli in znaša od 50 do 300 din mesečno. Ponekod že opuščajo šolo v naravi in zmanjšujejo denarno pomoč za prehrano učencev. Za glasbeno šolo prispevajo starši ponekod po 50 din mesečno, v nekaterih občinah pa že celo 850 dinarjev.

Če smo sprejeli načelo enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje vse mladine in da bodo delavci za približno enako delo

enako nagrajeni, potem so take velike razlike nedopustne.

Sklep skupščine, da se bodo sredstva, namenjena organizacijam za usmerjeno izobraževanje za osebne dohodke delavcev povečala za 19,5 odstotka, za materialne stroške pa za 30 odstotkov v primerjavi z letom 1982 je zato tudi spodbuda občinam, da poiščejo vse možnosti in skušajo zagotoviti vsem pedagoškim delavcem enako povečanje dohodka.

Uresničevanje stabilizacijskega programa ne sme biti prepuščeno samodejnemu toku. Zato so delegati naložili odboru za osnovno izobraževanje in odboru za usmerjeno izobraževanje nalogo, da spremljata uresničevanje stabilizacijskega programa in občasno obveščata skupščino izobraževalne skupnosti o uspehih in težavah ter potrebnih dodatnih ukrepih.

J. V.

Načrt odprt za nove pobude

Iz uvodne besede Borisa Gabriča, predsednika odbora za osnovno izobraževanje

V dokaj obsežni in izredno kritični javni razpravi o osnutku stabilizacijskega programa na področju vzgoje in izobraževanja so bile v celoti podprte prednostne naloge, in sicer: v osnovnem izobraževanju zajamčeni program, v usmerjenem izobraževanju uresničevanje temeljnih ciljev, na obeh področjih pa preprečevanje nadaljnega slabšanja gmotnega položaja učiteljev in njegova izravnava z gmotnim položajem drugih delavcev.

Posebej je bila poudarjena zahteva, da je treba stabilizacijski program razumeti ne le kot program omejitve, temveč kot program nalog in ukrepov, ki v skladu z gmotnimi možnostmi prispevajo k nadaljnjemu razvoju vzgoje in izobraževanja na temeljih reforme in k višji kakovosti te družbeno pomembne dejavnosti.

Glede na sedanje gmotne razmere je bila v razpravi izoblikovana ocena, da smo na področju vzgoje in izobraževanja izčrpali notranje rezerve v toku dosedanjega večletnega varčevanja in dosegli spodnjo kritično mejo. Vsako nadaljnje zmanjševanje sredstev bi zato ogrozilo izvajanje pouka v dogovorjenem minimalnem obsegu in bi terjalo poseg v same vzgojno-izobraževalne programe, kar prav gotovo ni sprejemljivo. Minimalne rezerve, ki so še vedno v šolstvu na posameznih področjih, pa je treba uporabiti za doseganje boljših vzgojnih in izobraževalnih uspehov.

V predlogu stabilizacijskega programa, predloženemu skupščini, so te zahteve v dobri meri upoštevané in je zato sprejemljiv. Nadaljnja prizadevanja pri uresničevanju stabilizacijskega načrta v vzgoji in izobraževanju pa naj bi se opirala na naslednja stališča:

Vzgoja in izobraževanje, znanje in usposobljenost ter znanstveno raziskovalno delo je treba dosledno upoštevati kot kakovostne dejavnike razvoja. Zato so vlaganja v znanje hkrati vlaganja v višjo učinkovitost vseh naših prizadevanj v okviru gospodarske stabilizacije.

Vse ukrepe v vzgoji in izobraževanju je treba usmeriti tako, da bodo vodili k višji kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, ki je eden od prvenstvenih ciljev stabilizacije na tem področju.

Izvajanje posameznih nalog iz programa stabilizacije mora temeljiti na strokovnih dognanjih, predlogi pa morajo vsebovati alternativne rešitve. V tem so

soodgovorni vsi dejavniki na področju vzgoje in izobraževanja v skladu z njihovimi pristojnostmi.

Omejitvene ukrepe moramo nadomestiti z dolgoročnimi ter pri tem presoditi, kako bomo dogovorjene cilje uresničevali in s kakšno dinamiko. Posamezne ukrepe moramo torej analitično razčleniti.

Kljub omejenim gmotnim možnostim moramo še naprej razvijati samoupravne družbeno-ekonomske odnose na tem področju, uveljaviti svobodno menjavo dela in tudi neposredno menjavo dela ter v tem postopno presegati proračunski sistem.

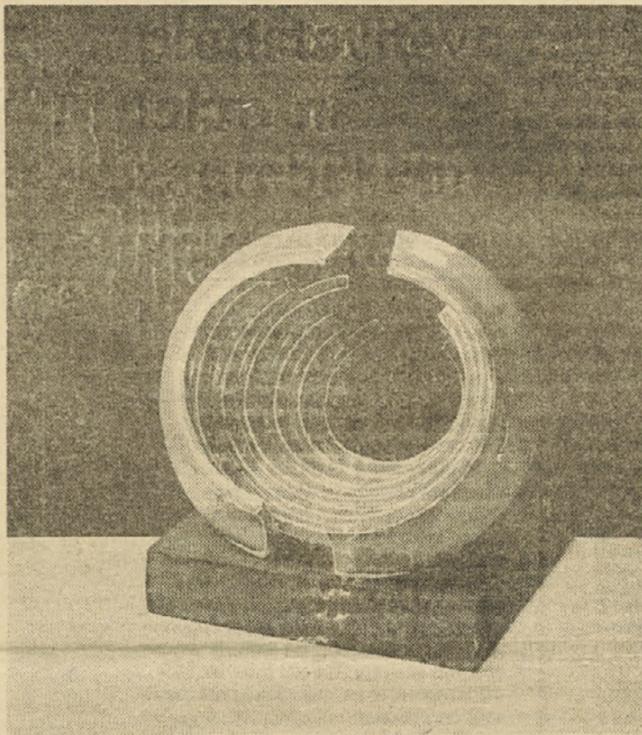
V strokovnem in pedagoškem pogledu moramo težiti k spodbujanju samostojnosti šol pri uresničevanju vzgojnih in izobraževalnih ciljev ter nalog posameznih vzgojno-izobraževalnih programov; s svetovalnim delom moramo nadomestiti obilico predpisov in navodil za delo v šolah.

V akcijskem načrtu za uresničevanje stabilizacijskega programa so določeni nosilci nalog in roki, s tem je zagotovljena tudi polna odgovornost za njihovo izvajanje. V uresničevanje stabilizacijskega programa je hkrati treba uvrstiti tudi odgovorno sodelovanje vseh subjektivnih sil ter zagotoviti samoupravno obravnavanje in odločanje o predlaganih rešitvah.

H gospodarski stabilizaciji morajo enako prispevati vsi delovni ljudje v vseh panogah in dejavnostih, znotraj šolstva pa vsi deli vzgojno-izobraževalnega sistema od osnovne šole do univerze.

Glede na proces nadaljnega uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije mora ostati tudi stabilizacijski program na področju vzgoje in izobraževanja odprt za nove pobude uporabnikov in izvajalcev ter drugih dejavnikov.

Vse te naloge, ki nas čakajo na poti nadaljnega razvoja šolstva in podružbljanja vzgoje in izobraževanja, moramo neposredno povezovati z dejavnostmi na drugih družbenih področjih. Sodelovati bi morali v čim večjem obsegu tudi uporabniki, da bodo rešitve čim bolj povezane s potrebami združenega dela in našega nadaljnega razvoja ter z uveljavljanjem tistih kakovostnih razvojnih silnic, ki jih lahko uresničujemo le vsestransko usposobljeni delavci in drugi delovni ljudje.

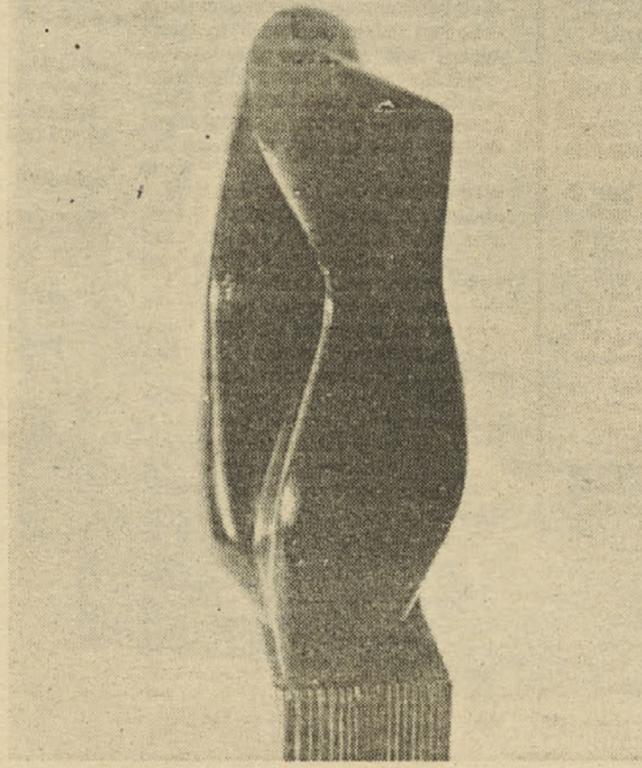

Vasko Četković: Iz ciklusa Keramika '83

Predlagani stabilizacijski ukrepi pa so hkrati opozorili delavce v vzgoji in izobraževanju, da se bo tudi v tej dejavnosti treba prilagoditi novim gospodarskim razmeram in utesnjenim možnostim ter prevzeti del skupnih bremen pa tudi obveznosti, če hočemo čimprej prebroditi krizno obdobje. V vzgoji in izobraževanju se moramo prilagoditi novim razmeram z bolj gospodarno zasnovanimi programi in šolsko mrežo, z boljšo organizacijo dela v vsaki vzgojno-izobraževalni organizaciji in celotni dejavnosti, pa še z drugimi ukrepi. V korist prihodnosti pa moramo kljub težjim razmeram ohraniti doseženo raven, postopno uresničiti temeljne cilje pri prenovi osnovne šole in uveljavlja-

bila bremena stabilizacije porazdeljena pravično na vsa področja in delavce v združenem delu, znotraj vzgoje in izobraževanja pa naj ne bi bilo prevelikih in neutemeljenih razlik med šolami in v nagrajevanju delavcev med občinami in posameznimi usmeritvami.

Potrebo pa večji izavnanosti življenjske ravni v osnovnem šolstvu sta poudarila tudi predsednik Izobraževalne skupnosti Slovenije, Tone Ferenc in predsednik odbora za osnovno izobraževanje, Boris Gabrič. Po podatkih Izobraževalne skupnosti Slovenije se razlike med občinami kritično povečujejo. Skoraj polovica občinskih izobraževalnih skupnosti predvideva povečanje

Risto Radmilović: Torzo, 1983, poliester

Kako razvijamo ustvarjalnost mladih

Kljub lepim zamislam so uspehi skromni

O ustvarjalnosti in razvijanju te zlahtne človekove lastnosti pri mladih na vseh stopnjah njihovega osebnostnega zorenja radi govorimo. Nemara ni vzgojno-izobraževalnega programa, v katerem ne bi med smotre zapisali, da bomo razvijali učencevo ustvarjalnost. Prav tako ni zakona, resolucije ali druge temeljne listine o vzgoji in izobraževanju, v kateri ne bi bilo zapisano, da bomo razvijali ustvarjalno, svobodno, samostojno in vsestransko oblikovano socialistično osebnost. Tudi ni učitelja, ki bi v svojih učnih pripravah pozabil kdaj pa kdaj med smotri zapisati, da bo razvijal ustvarjalnost učencev — pa čeprav vemo, da je razvijanje ustvarjalnosti dolgotrajen proces, v katerem je posamezna učna ura komaj viden člen.

Če je torej naša zavest o pomenu načrtnega razvijanja otrokove in mladostnikove ustvarjalnosti tako živa, bi upravičeno pričakovali, da ji sledi tudi naše ravnanje in da na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja zadovoljivo, če že ne kar vzorno udeležimo te tolikokrat poudarjene cilje. Do kod smo v resnici prišli na tem področju, v čem vzgojna praksa zaostaja za načeli in katera so glavne ovire, ki jih moramo premagati — na ta vprašanja je skušal odgovoriti posvet, ki ga je 18. oktobra 1983 pripravila sekcija za vzgojo in izobraževanje pri Marksističnem centru CK ZKS v okviru javne razprave o aktualnih idejnopolitičnih vprašanjih položaja, organiziranosti in delovanja mladih, ki jih bo obravnaval Centralni komitej ZKS na svoji 9. seji. Na posvetu je sodeloval širši in strokovno pristojen krog udeležencev — raziskovalcev s Pedagoškega inštituta in Centra za razvoj univerze, pedagoških svetovalec, visokošolskih učiteljev in predstavnikov drugih organizacij. Ker je tema aktualna posvet pa je opozoril na mnoga vprašanja, pomembna za razvijanje ustvarjalnosti mladih, bomo razmišljanja širše in celostno predstavili bralcem.

Kaj je ustvarjalnost in kako jo razvijamo

Ustvarjalnost si predstavlja nemara vsak po svoje. To niti ni čudno, ko pa se celo med teoretiki tega področja mnenja o ustvarjalnosti zelo razlikujejo. Če se zatečemo po odgovor k našemu ugodnemu teoretiku tega področja, Antonu Trstenjaku (Psihologija ustvarjalnosti, Slovenska matica, Ljubljana 1981), nam pove, da pomeni ustvarjalnost skoraj isto kot izvirnost, saj je prav v izvirnosti jedro vsake ustvarjalnosti. To je zmožnost, nekaj novega priklicati v življenje (F. Barron). Ta zmožnost se (po Guilfordu) izraža bolj z divergentnim kot s konvergentnim mišljenjem, torej bolj pri iskanju različnih odgovorov na odprta vprašanja kot pri odgovarjanju na »šolska« zaprta vprašanja, ko nudimo učencem eno samo pravo rešitev in en sam pravi odgovor.

Če so psihologi do nedavnega menili, da se ustvarjalnost izraža predvsem v reševanju problemov, zadnje čase poudarjajo, da je še bolj vidna pri odpiranju in postavljanju problemov. Sicer pa moramo razlikovati v ustvarjalnosti vsaj tri smeri: znanstveno, tehnično in umetnostno. Odpiranje in reševanje problemov, teoretičnih ali praktičnih, je področje znanstvene in tehnične ustvarjalnosti, s tem da tehnična in praktična iznajdljivost iščeta in praktična rešitev na že zastavljeno odprta vprašanja. Umetniška ustvarjalnost pa je usmerjena »k spontanemu odpiranju in oblikovanju novih svetov, novih podob, saj si bo to v likovnem, glasbenem ali pa jezikovno-simboličnem okviru«, pravi Trstenjak.

Če mislimo na ustvarjalnost s pedagoškega vidika, je nemara najbolj pomembno to, da je vsaka ustvarjalnost povezana z dejavnostjo, da ne moremo razvijati niti znanstvene, niti tehnične, niti umetniške ustvarjalnosti, ne da bi bili učenci neposredno vključeni v raziskovanje (učenje z odkrivanjem, problemski pouk ipd.), v tehnično ali podobno dejavnost, v likovno, besedno ali glasbeno ustvarjanje.

Učenje na temelju učiteljeve razlage, pasivno sledenje pouku in predavanjem, ponavljanje in poustvarjanje ne razvijajo ustvarjalnosti. Mehanično učenje, zgolj reproduktivno sprejemanje in obnavljanje snovi ter »piflanje« so za ustvarjalnost — strup. Učni proces, ki se ne dvigne nad učenje dejstev in podatkov in ki ne vodi učencev k domiselni in samostojni uporabi zakonitosti in drugih spoznanj, ne pripomore k razvijanju učenceve ustvarjalnosti, pa čeprav smo jo v pripravah na pouk z zbranimi besedami zapisali med smotre. Šele takrat, ko postavljamo učena v položaj, da mora uporabljati višje miselne sposobnosti, iskati odgovor na odprta vprašanja, razmišljati o novih tehničnih izvedbah ali svoje misli, predstave in doživlja izvirno izraziti v besedi, sliki ali drugih podobah — šele tedaj lahko govorimo, da razvijamo otrokovo in mladostnikovo ustvarjalnost. Stara šola tega ni znala. Reformirana šola si to postavlja za prednostni cilj, vendar daleč še ni prišla.

Smo pri predšolski vzgoji še najbolj ustvarjalni?

V predšolski vzgoji smo nemara še največ naredili za razvijanje otrokove ustvarjalnosti.

Čim višje gremo v osnovno, srednje in visoko šolstvo, tem slabše je stanje, tem manj naredimo za razvijanje učenceve in študentove ustvarjalnosti. Najbolj cenimo in z ocenami najbolje nagradujemo konvergentno mišljenje, mnogo bolj kot divergentno mišljenje — kritično iskanje izvirnih rešitev. Ne da šola zavira razvoj ustvarjalnosti — le premalo naredi zanj, premalo spodbuja otrokovo in mladostnikovo ustvarjalnost, premalo razvija otrokovo naravno radovednost v trajno vedoželjnost, meni dr. Drago Žagar z oddelka za psihologijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

Po oceni Irene Levičnikove z Zavoda SRS za šolstvo v razvijanju ustvarjalnosti naše vzgojno-varstvene organizacije ne zaostajajo za predšolskimi ustanovami drugih evropskih dežel. Sedanji rod vzgojiteljic ima pravičen odnos do otrokove ustvarjalnosti, razvija pa jo predvsem v estetsko-vzgojni dejavnosti, manj pa v tehnični smeri. Otrokovo ustvarjalnost lahko razvija le ustvarjalen vzgojitelj, ki obvlada ustrezne metode in tehnike. S skrajšanjem šolanja vzgojiteljice smo žal njihovo usposobljenost za ustvarjalno vzgojo bistveno osiromašili. Senčne strani pri razvijanju ustvarjalnosti predšolskih otrok so tudi v tem, da ostaja zunaj temeljitejšo družbeno organizirane predšolske vzgoje še vedno 60 odstotkov predšolskih otrok — in to zlasti tistih, ki živijo zunaj večjih središč in imajo že tako v okolju manj razvojnih spodbud. Vzgojiteljice so zaskrbljene, ker začnejo v zadnjem času primanjkovati že najbolj enostavni pripomočki za razvijanje otrokove ustvarjalnosti, skrbijo pa jih tudi nenehno večanje števila otrok v skupinah, ki v imenu stabilizacije presega ponekod že vsa pedagoška merila in onemogoča individualno delo z otroki, ki je pri vzgoji ustvarjalnosti še posebej pomembno.

Šola med naprednimi hotenji in zastarelimi navadami

Če prebiramo novi program življenja in dela osnovne šole, program skupne vzgojno-izobraževalne osnove na začetku srednjega usmerjenega izobraževanja ali vzgojno-izobraževalne programe posameznih usmeritev, jim v glavnem ne moremo očitati, da ne bi temeljili na sodobnih pedagoških in didaktičnih zasnovah. Večinoma postavljajo v ospredje učencevo aktivnost in sodelovanje pri pouku, poudarjajo razvoj samostojnosti in ustvarjalnosti ter spodbujajo učitelja k uveljavljanju sodobnih učnih oblik, metod in sredstev.

Nekaj drugega pa je vsakdanja pedagoška praksa, čeprav imamo tudi v njej ponekod zgledne primere. Brzkone je osnovna šola v uveljavljanju sodobne didaktične zasnove prišla precej dlje kot srednje šole, saj so uspehi njenega desetletnega reformnega spreminjanja vidni. V srednjih šolah pa niti pri nas, niti v republikah, ki so precej pred nami uvedle nove programe usmerjenega izobraževanja, reforma še ni segla v globino, v korenitejšo spreminjanje ustaljenega načina dela in odnosov.

Tako imamo tudi v vzgoji in izobraževanju, kot še marsikje v naši družbi, dve plati stvarnosti: tisto, ki si jo želimo in smo jo zapisali v resolucije, programe in druge dokumente (stvarnost, kakršna naj bi bila), in tisto drugo stvarnost, kakršna v resnici je in v kateri teče življenje naprej po stari poti. Veliko naporov in naše lastne ustvarjalnosti namenimo oblikovanju zaželene podobe življenja, mnogo premalo pa temu, kako to podobo spremeniti v resničnost. Tisti, ki menijo, da za spreminjanje šole zadošča sodoben program z vsemi potrebnimi navodili, pa morda še kratek uvajalni seminar, ostajajo razočarani ob odkritju raziskovalcev, da učitelji razumejo novosti po svoje, jih radi prilagodijo svojim dosedanjim izkušnjam in od ustaljenega načina dela kaj dosti ne odstopajo.

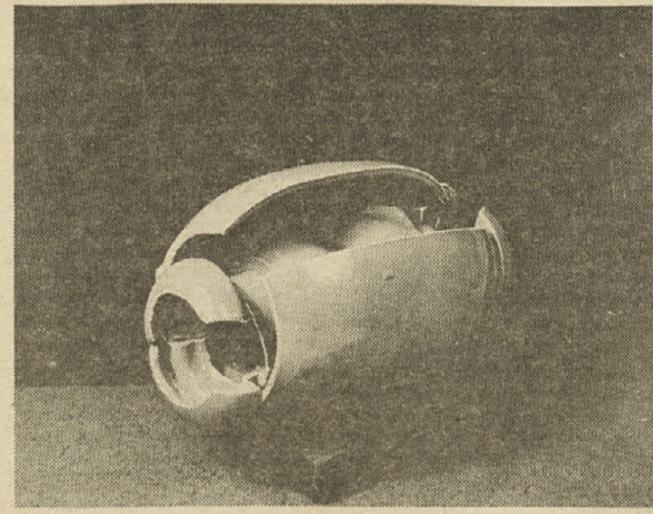
nost pogosto naleti na besede »tihu bodi in poslušaj!« Učenci tožijo, da v šoli ne smeš govoriti, kar misliš. Demokratizacija je torej izločena iz učnega procesa in omejena na prostovoljne dejavnosti. Če hočemo spremeniti to podobo naše šole, moramo najprej izoblikovati celo strategijo tega spreminjanja (Gabi Čacinovič-Vogrinič).

V interesnih in drugih prostovoljnih dejavnostih je bolje, so poročali posamezni razpravljavci. Lep zgled so tehnične interesne dejavnosti: letošnje srečanje klubov mladih tehnikov je pokazalo, koliko ustvarjalnosti zmogajo mladi, koliko koristnih predlogov in zamisli imajo, kako bi že na tej razvojni stopnji lahko nabrali predloge in inovacije, koristne tudi za obogatitev šole z učili. Šolske zadruge, gibanje »znanost mladini«, tabori mladih raziskovalcev in druge oblike dela, ki jih spodbuja Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, zaslužijo širšo podporo in sodelovanje šole in celotne družbe (Amand Papatnik).

Naravoslovne, kulturne in druge dejavnosti, ki jih uvajamo v osnovne in srednje šole, mnogo obetajo, če bomo znali zamisli uresničiti in če jih stabilizacija ne bo preveč omejila, so poročali pedagoški svetovalci Zavoda SRS za šolstvo. Programi odpirajo v teh dejavnostih dovolj možnosti za razvijanje ustvarjalnosti mladih, za njihovo sodelovanje pri načrtovanju in izvedbi posameznih oblik. Nevarno pa je, če bomo začeli prelagati te dejavnosti zgolj na popoldanski čas, ko so učenci že utrujeni, ali če bomo »pošolili« te oblike, namesto da bi v njih zaživele drugačne metode dela in drugačni odnosi med učiteljem in učenci.

Razvijanje ustvarjalnosti zahteva ustvarjalnega učitelja

Razmišljanja o razvijanju ustvarjalnosti mladih se začnejo pri učitelju in se k njemu venomer vračajo. Dober, ustvarjalen učitelj ali mentor je gibalno ustvarjalnost mladih. S svojo zavzetostjo potegne mlade za

Vasko Četkovič: Iz ciklusa Keramika '83

Podatki nekaterih raziskav kažejo, da v osnovni šoli — niti v celodnevni osnovni šoli — še nismo uspeli spremeniti učencevega tradicionalno pasivnega položaja v vzgojno-izobraževalnem procesu. Tudi premiki v smeri večje demokratizacije in humanizacije tega procesa ter večjega upoštevanja in spoštovanja učenceve osebnosti so še precej skromni (Helena Novak).

Kako naj se razvija učenceva ustvarjalnost v šoli, če so njegovi izvirni pisni sestavki vse z rdečim počekani, če pri likovnih izdelkih samo nekaj izbrancem dodelimo častno mesto na stenskem časopisu, če učenceva vedoželj-

Če uporabimo na tem mestu Marxovo tezo, da mora biti vzgojitelj tudi sam vzgajan, bi lahko rekli, da bo najbolj razvijal ustvarjalnost mladih učitelj, ki se bo tudi sam čutil ustvarjalnega in svobodnega pri uresničevanju programskih zamisli. Ko bo učitelj sam živel socialistično samoupravne odnose, v sproščnem ozračju in sredi mnogih spodbud za ustvarjalno delo, bo tudi sam ustvarjal okoli sebe ozračje, polno pobud za ustvarjalnost mladih.

razpravljamo

Oč takih časov in razmer smo žal še daleč — danes morda še bolj kot poprej. In vendar prihajajo v vrtece, v osnovne, srednje in visoke šole venomer novi rodovi, željni znanja, polni mladosti in notranjega poleta, ki bi ga morali usmerjati k uresničevanju vseh naravnih darov, k razvijanju ustvarjalnosti na različnih področjih življenja, pa tudi k ustvarjalnemu spreminjanju stvarnosti in družbenih razmer.

JOŽE VALENTINČIČ

Družina potrebuje širšo družbeno pomoč

Posvet ZPMS o družini v krajevni skupnosti in usposabljanju za družinsko vzgojo

Zveza prijateljev mladine Slovenije, svet za sodelovanje s starši, je ob TEDNU OTROKA in ob sejmu VSE ZA OTROKA v Celju pripravila enodnevni strokovni posvet na temo: Družina v krajevni skupnosti in usposabljanje za družinsko vzgojo. Posvet naj bi odgovoril na vprašanje, kako družino povezati s širšim socialnim okoljem krajevnih skupnosti, predvsem pa, kako usmeriti svete za sodelovanje s starši pri občinskih zvezah prijateljev mladine v njihovo nadaljnje delo na tem področju. Zato je Zveza prijateljev mladine Slovenije povabila na posvet družbene in strokovne delavce, ki se ukvarjajo z vprašanji družinske vzgoje in usposabljanja staršev. Velik odziv udeležencev potrjuje, da je problematika aktualna in zanimiva za širši krog strokovnjakov in družbenih delavcev. Poleg aktivistov občinskih zvez prijateljev mladine se je posveta udeležilo veliko predstavnikov občinskih centrov za socialno delo, predstavnikov delavskih univerz ter drugih organizacij in strokovnih ustanov, ki posredno ali neposredno delujejo na tem področju.

oblik medsebojne pomoči krajanov (npr. varstvo otrok, izmenjava otroške obutve in oblačil ipd.). Hkrati so ugotavljali, da zdajšnje zaostrene gospodarske razmere spodbujajo razvijanje omenjenih cenejših oblik in načinov urejanja nekaterih temeljnih življenjskih potreb družine.

Družina kot primarni socializacijski dejavnik ima pomembno vlogo pri vključevanju otroka v družbo in okolje, ki ga obdaja. Zato ji moramo nameniti posebno skrb, so poudarili razpravljavci v drugi skupini in ji pomagati ob spremembah, ki se pojavljajo ob zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah (npr. urejanje varstva otrok, prehranjevanje družine itd). Novejše raziskave kažejo, da spreminjanje delovnega časa močno vpliva na družinsko življenje; vse manj je časa za ukvarjanje z otroki, za skupno življenje, za delo in igro staršev in otrok. Vse to spreminja tudi odnose v družini, pa tudi metode in oblike družinske vzgoje. Ob tem lahko ugotavljamo, da spreminjajoči odnosi v širšem in ožjem socialno-kulturnem okolju vplivajo tudi na otrokov razvoj. Družina potrebuje torej širšo družbeno pomoč v zdravstvu, varstvu, šolstvu in drugod.

Izhodišča za razpravo po skupinah so bili uvodni referati, ki so obravnavali tale vsebinska področja: Družina v krajevni skupnosti (Gabi Čacinovič-Vogrinič in Vito Flaker), Spreminjanje odnosov v družini, Svetovanje — sestavni del pomoči družini (Azra Kristančič), Metode in oblike družinske vzgoje (Milica Bergant), Metode in oblike usposabljanja staršev (Ana Kranjc).

Udeleženci prve skupine so spregovorili o odnosu med družino in krajevno skupnostjo ter o povezovanju in sodelovanju staršev, krajanov pri reševanju skupnih problemov v okolju, kjer prebivajo. Predstavili so različne oblike povezovanja krajanov v krajevni skupnosti, predvsem v družbenih organizacijah in društvih (društvi prijateljev mladine, organizacijah Rdečega križa in tabornikov idr.) ali, na primer, združevanje krajanov po blokih v večjih krajevnih skupnostih. Ob tem so ugotavljali, da delo družbenih organizacij in društev, ki v krajevni skupnosti zadovoljujejo potrebe otrok in staršev, ni dovolj povezano in usklajeno. Krajevna konferenca SZDL bi morala spodbujati združevanje družbenih, strokovnih in političnih dejavnikov v krajevni skupnosti, skrbeti za boljše življenje in delo na svojem območju in pomagati hitrejši reševati vprašanja in težave, ki se pojavljajo v krajevni skupnosti.

V nadaljnji razpravi so udeleženci posveta obravnavali usposabljanje staršev. Ob tem so opozorili na dva vidika usposabljanja: na pripravo na starševstvo in usposabljanje staršev za vzgojo otrok in za družinsko življenje. Vzgoja in priprava na starševstvo je nepretrgan proces, ki poteka od rojstva. Udeleženci so tudi poudarili, da priprava na starševstvo in usposabljanje v starševski vlogi zahtevata dopolnjevanje vsebin ter razvijanje novih metod in oblik dela. Pri zasnovi kakovostnega usposabljanja staršev moramo upoštevati različne potrebe po znanju in raznoterost problemov družinske vzgoje, kot se kažejo v praksi.

Razprava je nadalje pokazala, da bi se morali strokovnjaki vseh profilov za delo z družino nenehno izobraževati. Starše usposablja v občini oziroma krajevni skupnosti različne ustanove in centri za socialno delo, delavske univerze, svetovalni centri, vzgojno-izobraževalne organizacije in društva. Ugotavljamo pa, da njihovi programi niso usklajeni, zato bo treba v prihodnje tudi temu nameniti večjo pozornost. V razpravi so poudarili, naj navedene institucije, ki skrbijo za zakonsko in družinsko življenje, skupaj z drugimi strokovnimi in družbenimi organizacijami v svojem okolju usklajujejo, spodbujajo in uresničujejo programe.

IRENA MOREL

V razpravi so udeleženci tudi poudarili, da je danes čedalje več

strokovno
izpopolnjevanje

»Jezikovne igre« — vir novih zamisli

Nenehno izobraževanje za učitelje nemškega jezika

V petek, 30. septembra 1983 je bil v sklopu nenehnega izobraževanja, ki ga za osnovnošolske učitelje organizira Pedagoška akademija v Ljubljani, enodnevni seminar na temo: Aktiviranje učencev pri pouku tujega jezika. Seminarja se je udeležilo dvajset učiteljev, in sicer z dolenskega, ljubljanskega in kranjskega območja.

Predaval je predstavnik Goethe Instituta prof. Diethelm Kaminski, pedagoški svetovalec pri Kulturnem in informativnem središču Zvezne republike Nemčije v Zagrebu.

Seminar je potekal v dveh delih: v prvem delu so učitelji prisostvovali demonstracijam jezikovnih iger v 6. in 7. razredu. Predavatelj je s praktičnimi zgledi v razredu prikazal več jezikovnih iger, ki jih je sam prilagodil vsebini učbenikov. Pokazal je, kakšno gradivo, metodični prijemci in organizacija razreda so potrebni za uspešno vključevanje iger v pouk (skupinsko delo), v drugem delu pa je predstavil jezikovne igre, ki jih je dopolnil z vsebino učbenikov. Učitelji so tako spoznali široko paleto jezikovnih iger, od preprostih do zahtevnejših, izmed katerih bodo lahko izbirali igre, primerne učencem svojih razredov.

Jezikovne igre pojmujemo danes kot **nov ustvarjalni način učenja jezika**. To so v bistvu jezikovne vaje, ki jih učenci ne delajo mehanično iz učbenika, ampak ob posebej pripravljenem slikovnem ali besednem gradivu. Tovrstne vaje so delno vodene — zato, da so sintaktično pravilne, delno svobodne — zato, da do-

puščajo učencem nekaj ustvarjalnosti. Z njimi je pri pouku mogoče prihajati od vodenih oblik učenja k oblikam, ki spodbujajo ustvarjalno rabo jezika.

Jezikovne igre pa so hkrati **ena najučinkovitejših oblik motivacije učencev**. Motivacija se razvija ob dejavnosti sami in je tem večja, čim bolj je igra metodično pripravljena in čim bolj razvija učenceve umske in ustvarjalne zmogljivosti.

Poleg motivacijskega smotra pa je pri dobrih jezikovnih igrah vedno pomemben tudi **vzgojno-izobraževalni smoter**: učenci utrjujejo in širijo besedni zaklad — vsebino jezika, ali pa utrjujejo določene jezikovne strukture — zgradbo jezika.

Pri igrah je posebno poudarjen tudi **komunikacijski vidik**, ki ga v prenovljenem učnem načrtu sicer navajamo, hkrati pa ne vemo, kako bi ga spravili v življenje.

Na vse te vidike je hotel predavatelj opozoriti ob konkretnih zgledih in dal s tem slušateljem dovolj snovi za razmišljanje. Učitelji in učenci so reševali jezikovno igro, za katero je bil tisti, ki jo je prvi in najpravišeje rešil, nagraden s knjigo. Poleg tega je vsakemu učitelju izročil tri najnovejše nemške knjige o jezikovnih igrah, v katerih bodo našli nove zamisli za poprestritev pouka v svojih razredih.

Seminar je po mnenju udeležencev in organizatorja v celoti uspel, za to ima veliko zaslug tudi vodstvo osnovne šole Toneta Trtnika-Tomaža v Sostrem, kjer je seminar potekal in ki nas je ta dan tako gostoljubno sprejela.

MARJANA KORDAŠ

Skrb za sodobnejši pouk

Šesti jugoslovanski simpozij o napredku pouka geografije

V okviru delovnega načrta Komisije za pouk geografije pri Zvezi geografskih društev Jugoslavije, je Geografsko društvo Srbije organiziralo v Arandjelovcu 6. do 8. oktobra VI. jugoslovanski simpozij o napredku pouka geografije. Udeležilo se ga je okrog 200 geografov iz socialističnih republik in pokrajin, aktivno pa je sodelovalo okrog petdeset referentov, koreferen-

tov in razpravljalcev. Referati in koreferati, ki jih je organizator prejel pravočasno, so objavljeni v zborniku Napredek pouka geografije v Jugoslaviji — Beograd 1983.

Simpozij je obravnaval naslednjo problematiko:

— Družbeni pomen geografskega znanstvenega in pedagoškega dela

— Skupna vzgojno-izobraževalna vloga pri pouku geografije

— Prispevek pouka geografije k povezovanju šole in družbenega okolja

— Izbor in uporaba učnih pripomočkov pri pouku geografije

— Sodobni problemi metodike pouka geografije

— Nekateri vidiki in dejavniki napredka pouka geografije na univerzi.

Čeprav so simpoziji tematsko opredeljeni, opažamo, da se vselej vračajo k aktualnim, nerešenim in nedorečenim problemom pouka geografije. Zato ni presenetljivo, da je najboljše in najživahnejša razprava potekala o skupnem programskem jedru za geografijo v osnovni šoli in skupnih osnovah srednjega usmerjenega izobraževanja. V ta namen je bila med simpozijem sklicana tudi seja Komisije za pouk geografije pri Zvezi geografskih društev Jugoslavije, da bi strokovno ocenila predlog skupnega programskega jedra, ki ga je pripravila delovna skupina republiških in pokrajinskih zavodov za šolstvo.

Prizadevanja za pripravo skupne osnove geografskega izobraževanja v SFR Jugoslaviji potekajo organizirano že od leta 1973, saj položaj geografije v šoli (in družbi) ni tak, kakršen bi moral biti in kakršen si geografi želimo. Tudi sklepi 10. in 11. jugoslovanskega kongresa geografov so obljubljali uresničitev te naloge. Res pa je, da se je kljub dolgoletnim pripravam in prizadevanjem samih geografov zataknilo prav pri pripravi skupnega jedra za geografijo. Lahko samo upamo, da bomo na prihodnjem simpoziju ugotovili, da je naloga uspešno opravljena, ne pa končana. To potrjujejo tudi ugotovitve razprav pri drugih temah simpozija. Brez dvoma so bili od zadnjega posveta o modernizaciji pouka geografije v

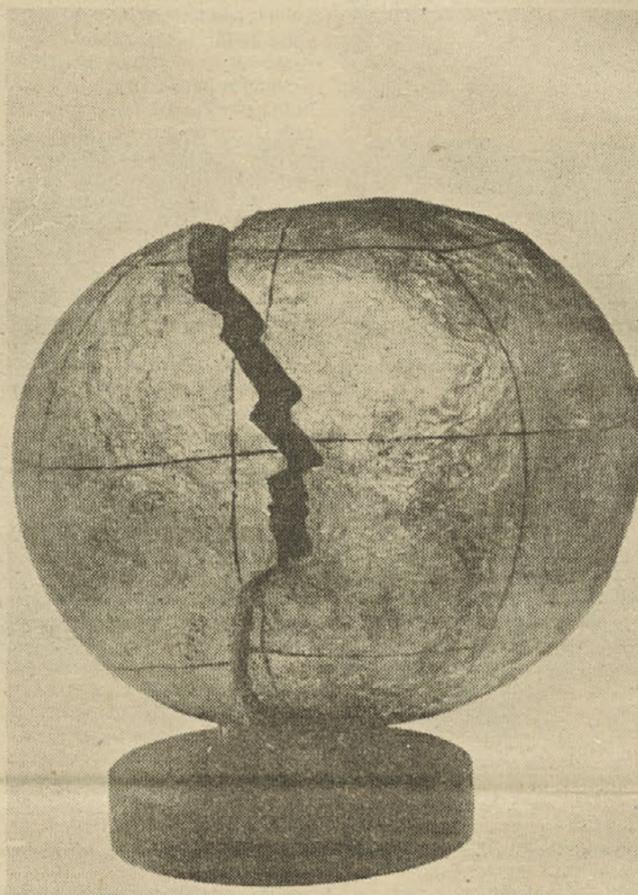
Portorožu leta 1980 do letošnjega, doseženi številni uspehi v razvoju didaktike in metodike pouka geografije pri nas, ki pa s zelo počasi utirajo pot v prakso, predvsem pa ostajajo prepogosto v ozkem krogu posameznega območja republike ali pokrajine.

Ni presenetljivo, da smo poslušali prispevke učiteljev metodike iz univerz in praktikov iz osnovnih in srednjih šol, ki pomenijo resnično novost in napredek v pouku geografije, pa tudi take, ki so bili aktualni pred davnimi leti in sodijo ne le v klasično metodiko, ampak so jih zamenjale sodobnejše, uspešnejše in preverjene metode.

Verjetno bi Komisija za pouk geografije pri Zvezi geografskih društev Jugoslavije pri načrtovanju tega simpozija morala kritičneje pregledati dogovor na 5. simpoziju in dosledneje začeti uresničevati tam sprejete sklepe, ko je določala vsebino simpozija, saj bi tako zagotovila bolj nepretrgano delo na področju didaktike in metodike pouka geografije. Mogoče je zato, ker se je zavedala zahtevnosti in odgovornosti dela, ob koncu simpozija pozabila na sklepe. Kljub temu ugotavljamo, da je dvodnevno delo prevečala skrb za posodabljanje in aktualizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa pri pouku geografije na vseh stopnjah v pomenu uresničevanja skupnih vzgojno-izobraževalnih smotrov šole v naši socialistični samoupravni družbi na podlagi naj sodobnejših dosežkov znanosti.

Prispevki udeležencev iz SR Slovenije bodo objavljeni v Geografskem obzorniku. Sekcija za pouk geografije pri Geografskem društvu Slovenije pa bo pripravila v mesecu novembru razpravljalni večer, ki bo namenjen problematiki 6. jugoslovanskega simpozija o napredku pouka geografije.

MIRA VERBIČ

Stane Kolman: Josip Broz-Tito, 1983, poliester, slovenski bienale male plastike v Murški Soboti 1983

S POSVETA MENTORJEV KLUBOV OZN

Interesne dejavnosti morajo živeti

Tako so menili udeleženci posveta mentorjev klubov OZN celjskega območja pred nedavnim v Celju in poudarili: še bolj jih moramo krepiti, saj so za mladostnika izredno pomembne. Posvet je sklical Republiški center klubov OZN Slovenije z namenom, da mentorje seznanji s programom dela v šolskem letu 1983/84 in da razčlenijo delovanje klubov OZN glede na stabilizacijske ukrepe v vzgoji in izobraževanju. V klubih OZN se dobro zavedamo, kako pomembni so dobri mentorji v srednjih, še posebno pa v osnovnih šolah. Mentor je pri svojem delu lahko uspešen le tedaj, če učenci z veseljem obiskujejo interesno dejavnost, če zvedo veliko zanimivih stvari, se izobražujejo in med seboj spoznavajo. Za vse to mora imeti mentor veliko strokovnega znanja, še posebno pa aktualnih informacij, ki so za delo v klubih OZN izredno pomembne. Center klubov OZN pri RK ZSMS je do tega leta redno organiziral mentorske seminarje, ki pa so bili zaradi pomanjkanja denarja na šolah vedno slabo obiskani. V dogovoru z Zavodom SRS za šolstvo smo se odločili, da bomo mentorje klubov OZN tudi redno strokovno usposabljali. Center klubov OZN pri RK ZSMS pa bo nekajkrat na leto organiziral delovne območne posvete, na katerih bodo mentorje seznanili z najaktualnejšimi informacijami iz dela v klubih OZN. Taki posveti so izredno pomembni za mlajše mentorje, priložnost, ob kateri

lahko starejši poučijo mlajše in jih seznanijo s številnimi izkušnjami in bogatim znanjem, ki so si ga pridobili z mentorstvom.

Celjski posvet, združen s seminarjem za občinske centre klubov OZN in komisije za mednarodne odnose pri OK ZSMS iz vse Slovenije, je bil prvi območni posvet te vrste. Udeležba je bila slaba, saj se ga ni udeležila niti polovica mentorjev, pa vendar je bila razprava vsebinsko zelo dobra. Mentorji so poudarili, da kljub stabilizacijskim ukrepom v šolstvu interesne dejavnosti ne smejo zameriti. Še več: biti morajo kakovostnejše in številnejše. Nobena družba, še najmanj pa naša, ne more varčevati na račun šolstva, saj so posledice napačnih odločitev zelo hude. Take posledice pa se že kažejo na nekaterih šolah. Na anketi, ki jo je vsem klubom OZN poslal Center klubov OZN pri RK ZSMS, veliko klubov ni odgovorilo, nekatera vodstva šol pa so odgovorila, da nimajo mentorja za to dejavnost. Na šolah še vedno niso dojele, da kluba OZN ne moremo več uvrščati med tako imenovane klasične interesne dejavnosti, ampak da je klub OZN sestavni del ZSMS. Republiška konferenca ZSMS je namreč že leta 1981 sprejela sklep, da so klubi OZN sestavni del ZSMS, oblika dela te organizacije na področju vzgoje in izobraževanja mladih za mednarodne odnose. Če na šoli deluje osnovna organizacija ZSMS, potem mora na podlagi tega sklepa organizirati tudi klub

OZN in zagotoviti mentorja in potreben denar za delovanje. Če nihče od učiteljev ne more prevzeti mentorstva kluba, potem si je treba pomagati z zunanjim mentorjem (študent, vojak-politolog ali zgodovinar itd.).

Pomen klubov OZN za podružbljanje mednarodnih odnosov, za vzgojo mladih za mednarodno razumevanje in sodelovanje je znan. Zato takšen odnos preseneča. Klub OZN za svojo dejavnost ne potrebuje veliko denarja, pa še tega ponekod ne dobi. Če je treba varčevati, potem je to potrebno pri vseh interesnih dejavnostih, ne pa na račun ene podpirati drugo (šport).

Skupaj — zanimivejše in cenejše

Naslednji problem, ki smo ga obravnavali, je povezovanje mentorjev znotraj območja. Skupno izpeljane akcije so namreč pestrejšje, zanimivejše, za člane privlačnejše in končno tudi cenejše. V klubih OZN ni veliko članov, zato se morajo za nekatere akcije (zlet, ekskurzije, predavanja znanstvenih, političnih delavcev, filmske projekcije) klubi OZN med seboj povezovati. To velja tudi za kviz tekmovalno, za pripravo literature, vprašanj in odgovorov itd. Klub OZN se mora odpreti navzven. Člani morajo svoje znanje prenašati med drugo mladino, ki se ne ukvarja posebej s problemi mednarodnih odnosov, so menili mentorji.

Mentorji v občini Titovo Velenje so se že doslej dobro povezovali med seboj, zato so bile tudi njihove akcije uspešne. Takšno sodelovanje bo treba organizirati na vsem območju. Svoj delež bo prispeval tudi Zavod SRS za šolstvo, ki bo organiziral strokovno izpopolnjevanje mentorjev in razčlenil vzroke, zaradi katerih na nekaterih šolah klubi OZN ne delujejo. V drugem delu posveta so predstavniki Centra klubov OZN pri RK ZSMS seznanili mentorje s programom dela klubov OZN v šolskem letu 1983/84. Najpomembnejša akcija bo proslava dneva OZN z osrednjo slovensko mirovno prireditvijo v Kopru. Nekoliko bolj pripravljena kot prejšnja leta bo tudi prodaja UNICEF voščilnic, saj bodo klubi OZN že ob prodaji poskušali mlade seznanjati z delom in s pomenom dejavnosti UNICEF. Prva večja akcija v letu 1984 bo tradicionalni teden solidarnosti z osvobodilnimi gibanji v svetu.

Poleg tradicionalnega zbiranja gmočnih sredstev za pomoč ne samo njim, ampak vsem žrtvam vojne in nasilja, bodo klubi OZN vse člane ZSMS seznanjali z bojem narodov za svobodo in pravice. Potekale bodo tudi tradicionalne akcije, kot so kviz tekmovalno, natečaji itd. Dejavnost pa bo posebej poudarjena z delom v klubih samih. Vsak član se mora izobraževati sam in znanje prenašati na sošolce, biti mora iniciativen in predvsem ustvarjalen. Samo tako je lahko delo v klubih OZN uspešno in zanimivo za mlade.

V povezavi je moč

V celjskem dijaškem domu Karel Destovnik Kajuh je Cen-

ter klubov OZN pri RK ZSMS organiziral tudi seminar za vodstva občinskih centrov klubov OZN in komisij za mednarodne odnose občinskih konferenc ZSMS. Tema seminarja je bila posvečena mednarodnemu letu komunikacij 1983. Dr. Breda Pavlič je v svojem predavanju obravnavala pomen informacij in komunikacij za današnji svet.

Združeni narodi se v zvezi z novim mednarodnim gospodarskim redom že dolgo časa prizadevajo tudi za novo mednarodno informacijsko in komunikacijsko ureditev. Informacija kot vsebina in komunikacija kot sredstvo sta za delovanje vsakega sistema (gospodarskega, političnega) bistveni. Kdor ima v rokah komunikacije, ima tudi moč. Medtem ko v razvitem svetu že veliko uporabljajo za zveze računalnike, pa v nerazvitem svetu nimajo niti osnovne telefonske in teleprinterke zveze. Neuvrščeni so ustanovili svoje združenje, ki pa na žalost zaradi vedno večjega vmešavanja velikih zahodnih agencij ne more opravljati svoje naloge tako, kot so si neuvrščeni želeli.

Drugi del seminarja je bil namenjen problematiki razoroževanja in mirovnim gibanjem. Udeleženci so se razdelili v tri skupine, vsaka skupina pa je tematiko obravnavala iz različnih vidkov — vpliv oboroževanja na politični položaj v svetu, prizadevanja Združenih narodov za razoroževanje in pritisk javnega mnenja (mirovna gibanja) na proces razoroževanja. Na koncu seminarja so se udeleženci dogovorili, kako bodo organizirali teden razorožitve, ki ga je razglasila Generalna skupščina Zdu-

ženih narodov od 24. do 31. oktobra. Nosilec priprav za počastitev tega tedna je v Sloveniji Aktiv lige za mir, neodvisnost in enakopravnost narodov. Družbeno-politične organizacije bodo v sklopu svojih rednih dejavnosti obravnavale nekoliko bolj podrobno problematiko razorožitve, Marksistični centri CK ZKS bo pripravil javno tribuno na temo Vroča jesen. Številne slovenske občine že odgovarjajo na pobude pobratenih občin iz tujine, ki so se odzvale na pozive za razorožitve s pripravami na ustrezne dejavnosti in tudi same organizirajo ustrezne akcije. Na publicističnem področju bo izšla dopolnjena izdaja knjige Razorožitve dr. Antona Beblerja, ZSMS in klubi OZN bodo organizirali več dejavnosti v zvezi s problematiko razorožitve (predavanja, razstave, filmske projekcije itd.). Osrednje prireditve bodo v Kopru 22. in 23. oktobra. Zavod SRS za šolstvo in šole bodo z informacijami in pri ustreznih predmetih seznanile mlade s problematiko oboroževanja na eni strani in razoroževanja na drugi strani.

Teden razorožitve je torej priložnost, da tudi pri nas opozorimo na širše razsežnosti oboroževanja in na nevarnosti, ki jo le-ta pomeni za širše množice.

Opozoriti velja tudi na pomen, ki ga ima zavzemanje najširših ljudskih množic, vse družbe in vsakega posameznika za ohranjanje miru, krepitev miroljubnih sil v svetu in svoboden razvoj in napredek vseh narodov v svetu.

MATJAŽ KOS

predšolska
vzgoja

S POSVETA VZGOJNO-VARSTVENIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE V MURSKI SOBOTI

Strokovnjaki o otrocih, starših in vzgojiteljih

Mrk jezik med ljudmi

V zadnjem času opozarjajo mnogi znanstveniki, da moderna industrijska družba nosi v sebi »mrk jezik med ljudmi«. Temeljna komunikacija — govór — je vse bolj redka. Skrb zbujajo predvsem to, da ugotavljamo to vse bolj tudi za družino. Pogovorni jezik med otroki in odraslimi je povečini vezan (kadar je družina skupaj) na zapovedi in prepovedi. Premalo je pogovora, poslušanja in sporazumevanja! Sodobni otrok občuti, da je zanj v družini premalo časa. Vse se opravi na hitro, pogosto tudi ljubkovanje in dotik. Tako se naruši otrokov občutek varnosti, otrok pa na razne načine opozarja nase: je pretirano nemiren, občutljiv, agresiven, nevtrajen — pogosto nakaže svojo stisko na psihosomatski način.

Ta praznina se v razmerju med otrokom in odraslimi nadomesti z materialnimi sredstvi, denarjem, s preveliko količino igrac, posebnimi oblačili ali z drugimi oblikami razvajanja. Toda današnjemu otroku je vse manj do tega, želi si družbe staršev in pogovora z njimi. Želi si, da ga starši in vzgojitelji poslušajo in da so z njim strpnji. Otroci si želijo občutiti tudi neko enotnost, skladnost, sprejetost doma in v vrtcu.

Človek mora sanjariti

Vse manj razmišljamo o vplivu raznih komunikacij na otrokov svet domišljije in sanj. Lenin je o tem nekoč čudovito napisal: »Moramo sanjariti! Če človek ne sanjari, ne more poleteti v svoji domišljiji, ne zmora v domišljiji opazovati dokončne slike, ki se oblikuje pod njegovimi rokami in v igri. Če se sanje in stvarnost ne usklajajo, ni nobene škode! Človek mora sanjariti resno, hkrati pa opazovati življenje okoli sebe!« To velja še prav posebno za otroke.

Toda otrokov svet domišljije poskušamo vse pogosteje narušiti z materialnimi dobrinami, mrkim govorom v medsebojnem komuniciranju in z raznimi kliširanimi modeli vedenja.

Čim več lepega

Z raznimi oblikami komunikacije premalo negujemo otrokov svet čustev. Ne razmišljamo mnogo, kako bi otroku ohranjali in razvijali občutljivost, da bi lahko sam čustvoval, koristil drugim, hkrati pa tudi užival v svetu, ki ni samo racionalen.

Le tako bi ga lahko tudi naučili, da bi bil odporen proti stresom v tem svetu naglih in hitrih sprememb, nemira in agresije. Naučili bi ga, da bi postal manj dovzeten za dirke za gmotnimi dobrinami in užitki, ki samo »razdražijo in vznemirijo«.

Otroka moramo tudi naučiti, kako v današnjem svetu komunicira, da ne ostane osamljen. Le po tej poti komunikacije bo našel ravnotežje med svojim notranjim in zunanjim svetom. Tako bo našel tudi osebno srečo in duševno zdravje.

Otroku moramo nuditi preko raznih oblik komunikacij čim več lepega (H. Read: Vzgoja s pomočjo umetnosti). To ni v bistvu nič novega. Spomnimo se samo, kako je ta resnica vikana že pred tisočletji v filozofiji in kulturo raznih narodov v Afriki in Aziji! Tako omenja bajka o Budinem življenju, da je bil glavni razlog za njegovo populnost ta, da mu je mati med nosečnostjo pela najlepše pesmi, razmišljala samo o lepem, poslušala dobro glasbo in prebirala najboljšo poezijo svojega časa.

Kulturno okolje, v katerem se otrok razvija že pred rojstvom, je pomemben dejavnik za vsestranski razvoj prihodnjega človeka.

Preveč govorimo, premalo poslušamo

Praksa je pokazala, da starši in vzgojitelji dandanašnji premalo poslušamo otroka. Preveč mu samo govorimo.

Pa poskusimo o tem malce več razmisliiti.

Vse bolj strpno bi morali sprejemati otrokova sporočila in ga tudi znati poslušati. Le v tem je ključ za boljše spoznavanje in sprejemanje otroka. Tega pa se naučimo zelo preprosto:

Sprejmimo vsa otrokova čustva in jih skušajmo razumeti!

Ne odobravajmo vseh otrokovih dejanj, a jih vseeno skušajmo razumeti!

Otroku postavimo tudi pametne omejitve, a ga kljub temu skušajmo razumeti!

Pozabimo stari način komuniciranja, naučimo se novega! Novi način komuniciranja z otrokom pa je, da ga vselej sprejmemo in da se naučimo poslušati ga: Priznati pa moramo, da je tako pasivno poslušanje težko! Toda otrok se le tako nauči govoriti v vseh okoliščinah — in ni ga strah! Ko nam otrok pripoveduje o svojih doživljanjih, svojih stiskah, mi pa ga poslušamo, mu odpremo vrata, da se razgovori. Ne dobi viša, da smo močnejši od njega. Občuti, da medsebojnih odnosov ne ustvarjamo na sili. Naučil pa se bo tudi sam poslušati.

Zame je otrok najboljši psiholog!

Če bi to resnico upoštevali tudi odrasli, bi se otroku lahko bolj približali in ga tudi razumeli v njegovem ravnanju, potrebah, željah in stiskah.

Takšno razumevanje otroka pa se da naučiti! Znano je, da se nam otrok razodeva na razne načine: verbalno, neverbalno, z mimiko, gibanjem telesa, s kretinami in še drugače. Razumeti ta otrokov način sporazumevanja in izražanja pa ni lahko. Zato si priključimo v spomin znano resnico: »Človekovo vedenje in njegove kretnje so zgovornejšje in resničnejše od samih besed.« Pogosto je otrokova komunikacija s telesom (gibanjem) ustrežnejša od govora, ki se često prekriva z masko neresničnosti. Priznati pa moramo, da starši in vzgojitelji redko razmišljajo, kaj nam želi otrok z gibanjem svojega telesa povedati. Če se dobro naučimo te otrokove neverbalne komunikacije, pomeni, da se hkrati tudi učimo brati otrokovo misel in srce!

Četrto posvetovanje Vzgojno-varstvenih organizacij Slovenije na temo ZA OTROKA V DRUŽINI, V VZGOJNO-VARSTVENI ORGANIZACIJI, V DRUŽBI, ki je bilo lanskega maja v Murški Soboti, je doseglo svoj namen: iz različnih vidikov je osvetlilo vzgojno-varstveno dejavnost in vsem udeležencem ponudilo v razmislek vprašanje: kako organizirati vzgojo najmlajših v krajevnih skupnosti, v vzgojno-varstveni organizaciji, v strokovnih in znanstvenih organizacijah, da bi strnila vsa prizadevanja za družbeno organizirano vzgojo najmlajših ob sodelovanju staršev.

Na posvetu so spregovorili številni strokovnjaki z različnih področij, ki so tako ali drugače povezana z vzgojo najmlajših. Gradivo posveta je zbrano v biltenu. Iz njega bomo občasno objavljali odlomke posameznih referatov, ki jih bodo vzgojiteljice lahko koristno uporabile pri svojem delu. Tokrat objavljamo odlomke iz prispevka prof. GABI ČAČINOVIČ-VOGRINČIČ.

Demokratizacija v družini in problemi humanizacije odnosov med ljudmi

Osnovni problem današnje družine je vprašanje, kako preoblikovati podedovane, hierarhične vzorce vedenja in vrednot v nehierarhične, enakopravne. Oblikovanje nehierarhičnega vrednostnega in normativnega sistema in uveljavljanje teh odnosov v socializaciji v družbi je danes že stvarna potreba družine, družbe, odraslega in otroka, ki se vrača v samoupravne družbene odnose.

Socializacija za samoupravne družbene odnose se zastavlja kot vprašanje prispevka žene in moža, očeta in matere k ustvarjanju nehierarhičnih odnosov v družini.

Položaj človeka v naši družbi, spremenjeni položaj žene, enakopravnost, ki nujno izhaja iz enakovredne udeležbe žene in moža pri ustvarjanju in ohranitvi družinske skupnosti, zahtevajo preoblikovanje vseh družinskih vlog.

Ustvarjanje enakopravnih odnosov v družini zahteva, da se starši in otroci zavestno spopri-

memo z njim, da prevzamemo odgovornost za skupno iskanje. Enakopravni odnosi v družini pa izpostavljajo vprašanje odnosov družina — družba: kakšno vlogo ponujajo staršem in otrokom družbene institucije, ki bi jih morali sooblikovati šola, vrtec, krajevna skupnost, človekov položaj v delu?

Opredelili smo vlogo žene v tej družbi, njeno angažiranost v njej, premalo pa govorimo o spremembah v odnosih med ljudmi. Ženo spodbujamo, da se pri delu in v družbi bolj angažira, ne spodbujamo pa ne moža ne žene ne staršev, da bi skupaj poskušali nove oblike sožitja, ki bi razreševale tradicionalne dvome o njihovih vlogah v družini in v družbi.

Odnos žene in moža do enakopravnosti je izredno ambivalenten. »Novo«, enakopravno vlogo je treba šele ovrednotiti v vsakem konkretnem odnosu med možem in ženo.

Starševstvo in odnosi med odraslimi in otroki

Ovire, ki otežujejo razvoj enakopravnih odnosov med moškimi in ženskimi ali med možem in ženo, se kažejo tudi v odnosih do otrok. V tem odnosu je strah pred enakopravnostjo še večji, ker nas alternativa enakopravnosti tu še bolj izpostavlja in sili v soočenje s samim seboj. Tudi v omenjeni raziskavi se je pokazalo, da se bolj trudimo za to, da bi povečali razdaljo med otroki in nami, za to, da se »zaščitimo« pred otroki, kot za to, da bi se jim približali. Mislim pa, da živimo v

času, ki nam ne omogoča več druge izbire, kot da v družini uredimo enakopravnost z otroki, enakopravnost, ki bo koristna za vse člane družine.

Starši so v pogovorih svoj odnos do otrok ocenjevali kot demokratičen (pojem, ki so ga uporabljali). Pri tem so mislili na to, da se otroci s svojimi stiskami obrnejo k staršem, in na to, da sodelujejo pri pomembnejših odločitvah v družini. Vendar enakopravni odnosi zahtevajo še več — najprej to, da zavestno pristanejo nanje. Paul Ritter piše v svoji knjigi o svobodni vzgoji, da se je pri ravnanju z otrokom pogosto vprašal, kako bi odgovoril, ravnal, če bi šlo za prijatelja in ne za otroka, in da bi skušal ravnati z njim, kot bi ravnal s prijateljem. Mislim, da je ravno prijateljstvo element, ki bo moral dopolniti tradicionalne modele odnosov med starši in otroki.

V enakopravnem odnosu omogočamo sebi in otroku, da se spoznavamo. Pogosto znamo otroku bolje ukazovati in ga usmerjati, kot pa ga poslušati. Bolje znamo poučevati, kot da bi se skupaj z otrokom učili. Morali bi se vprašati, kaj lahko otrok sam razume, kaj povzame zase iz odnosov, v katerih živimo z njim. Ali so mu ti odnosi razumljivi, ali jih lahko obvlada?

Govorimo o otrokovi pravici do vseh njegovih čustev. Pogovarjamo se o tem, kako je čas, ki ga »žrtvujemo« za otroka, ne da bi bili z njim, praviloma izgubljen čas. Enakopravni odnosi zahtevajo, da spoštujemo otroka, tega pa ne moremo spoštovati, če ne spoštujemo sebe.

Mnogi mladi ljudje razumejo otrokovo svobodo samo kot omejevanje svoje svobode ali kot anarhijo. Enakopravnost v nehierarhičnih odnosih ne pomeni, da omejitve ni. Omejitve so v spoštovanju pravic drugih. Otroci jih tudi sam postavljajo, če jih lahko poveže z izkušnjo, da se njegove pravice spoštujejo.

Enakopravnost ne pomeni, da bomo delali vsi tisto, kar bomo hoteli. Enakopravni odnosi omogočajo otroku, da bolje razume, kaj želi, in to, kaj njegove želje pomenijo drugim. V enakopravnih odnosih tudi otrok postavlja omejitve. Samostojen otrok prevzema sam del odgovornosti zase in za naše odnose.

Poseben problem je čas za otroke in z otroki. Druženje z otroki zahteva veliko časa. Rada bi spodbujala prihodnje starše, naj se odločijo, da si bodo zaščitili pred tem, kar ponavadi imenujemo »današnji tempo življenja«. V enakopravnih odnosih nas otrok potrebuje še bolj, ne manj. Če sami zanj nimamo dovolj časa, mu moramo zagotoviti nekoga, ki se bo družil z njim.

V že omenjeni raziskavi se je pokazalo, da oče in mati, ki niti drug drugemu ne omogočata spoznavanja, reševanja konfliktov, skupnega iskanja, tega tudi otroku ne moreta ponuditi. Ustvarila sta neko stopnjo samostojnosti, ne zmoreta pa še dogovarjanja, skupnega iskanja rešitev. Ne tvegata, da bi se kot človeka izpostavila otroku.

Oče se je otroku približal, našel je čas zanj, bolje sta se spoznala. V delitvi dela z materjo je oče tisti, ki se igra z otrokom; materi ostajajo rutinska gospodinjska opravila. Oče in otrok pogosto te nove bližine ne delita z materjo. Očetovo ukvarjanje z otrokom ostaja le pomoč preobremenjeni ženi in ne pomeni zavestnega ustvarjanja enakopravnosti za starše in za otroka.

Starši so odgovarjali, da znajo sami najbolje odločati, kazati, pomagati, prepovedovati, omejevati, spodbujati. Res je, da je v vsakdanjem življenju malo prostora za avtoritarno vedenje. Z vso ostrino se postavlja vprašanje, kako omogočiti otroku občutek varnosti v nehierarhičnih odnosih.

Ustvarjanje srečnega otroštva, ki ga bodo odrasli podarili otrokom, je mit, ki je potreben odraslim. Nalogo si moramo postaviti drugače: kako skupaj ustvariti razmere, v katerih nam bo dobro?

Dogajanje v družini vidimo ponavadi le kot probleme ali značilnosti neke dvojice odnosov ali posameznega člana družine. Toda to ne zadošča. Družina je skupina, in to pomeni, da se v odnosih med očetom in sinom kažejo tudi odnosi med sinom in mamo, med mamo in očetom, pa tudi vrednote in norme družine ter cilji, h katerim teži družina. Če ugotavljamo, da je otrok zelo navezan na mamo, da je zelo odvisen od nje, to ni samo vprašanje njunega odnosa, temveč vedno tudi vprašanje vseh drugih odnosov v družini, potreb staršev, odnosov med sorodniki itd. To pomeni tudi, da vsako delo z otrokom posega v vso družino.

Če uporabimo pojme socialno-psihološke opredelitelje majhne skupine, bi lahko rekli, da stvarnost, v kateri otrok v družini živi, sestavljajo norme in vrednote, ki uravnavajo njeno življenje in odnose družine z okoljem, motivi in potrebe staršev in otrok ter skupni, družinski motivi in cilji, sestava vlog, ki se je izoblikovala v družini in ki se kaže v pričakovanjih, ki jih imamo drug do drugega, v načinu vedenja in v značilnem družinskem komunikacijskem modelu. Življenje v družini spodbuja otroke in starše k vedenju, ki je v skladu z normami, ki povezujejo družinske člane. Te olajšujejo sožitje, določajo pa tudi prvi odnos otroka do sveta zunaj družine.

Tudi šolar se igra

Ko prebiramo prispevke o igri in igračah, kaj hitro opazimo, da je v ospredju večine le-teh problematika igre z učenjem — delom, torej konec igranja v pravem pomenu besede. Tako kot predšolski otrok tudi šolar potrebuje igro, zlasti ustvarjalno igro, saj gre še vedno za povezavo in soodvisnost med razvojem in igro (vsebinska igra, oblike igre). Posebna organizacija dejavnosti in nakopičena moč, ki je značilna za posamezna razvojna obdobja, neredko išče in tudi najde na svoji začetni stopnji izhod prav v svobodni igri.

Poznamo več poskusov, ki bolj ali manj uspešno uvrščajo nekatere prvine igre v različne vzgojno-izobraževalne dejavnosti — teh pa še zmeraj ne moremo izenačiti z igro v pravem pomenu besede. Naj za ponazoritev posebej poudarimo nekatere posebnosti, ki jih lahko pripišemo le igri.

— Igra je vedno povezana z otrokovimi potrebami in pomeni njihovo posebno zadovoljevanje (gre torej za notranjo motivacijo).

— Igra je izrazito razgibana in vselej bolj ali manj čustveno obarvana.

— Igra daje otroku možnosti za samoorganizacijo (glede na svoje želje in sposobnosti) in samopotrjevanje.

Z razvojem se spreminja vsebina in oblika igre, to pa pomeni tudi spremembe v pripomočkih — igračah, ki jih otrok uporablja za igro. Za šolarja so to po večini igrače za razgibavanje, igrače za ustvarjalno igro in tako imenovane družabne igre.

Naj za konec predstavim nekaj novejših igrač za šolarje, ki smo jih s psihološko-pedagoškega vidika tudi preskusili na katedri za otroško in mladinsko psihologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Igrači, ki bolj pokrivata kognitivno-socialno področje, sta Carobne karte in Pa potem (obe je izdala DDU Univerzum v Ljubljani).

Pri igračih CAROBNE KARTE gre za povezovalno igro, ki jo igrajo dva igralca. Gre za zgodbo, to je zanimiva igra, saj je zgodba vsakega otroka nekaj posebnega, neredko danes drugačna kot včeraj, odvisna od otrokovega trenutnega čustvenega doživljanja, od razploženja, otrokove domišljije in ustvarjalnosti. Otroci pa zgodbo ne le sestavi, ampak tudi pripoveduje, kaj se v njej dogaja. Tako si bogati besedni zaklad, ko npr. išče ustrezne izraze za predmete, dejavnosti in pojme, prikazane na sličicah, nove sinonime in metafore, oblikuje preproste in sestavljene stavke.

V igri z igračo PA POTEEM otrok iz sličic sestavlja vsebinske celote. Le-te lahko sestavi po nekem logično utemeljenem zaporedju (npr. časovno zaporedje, prostorsko, dramatsko, socialno). Sestavljena celota mu vedno predstavlja neke zakonitosti dogajanja.

Obe omenjeni igrači sta primerni tako za individualno kot za skupinsko igro (igranje po načelu družabnih iger).

Na tehničnem področju naj omenimo igračo LESKO, ki je namenjena otrokom nižjih razredov osnovne šole in zahtevnejšo igračo LESKO MODELATOR, ki je primerna za otroke višjih razredov osnovne šole.

Obe igrači spadata v skupino konstruktorjev. Otroku omogočata, da ob oblikovanju prostora in s tem povezani prostorski predstavljenosti spozna različne konstrukcijske povezave. Lahko pa sestavlja in ustvarja tudi po svoji zamisli.

Igrače za šolarje, ki jih predstavljamo danes, dajejo dovolj različnih možnosti za igranje v urah podaljšanega bivanja v šoli, lahko pa jih uporabimo tudi pri različnih posebnih interesnih dejavnostih.

LJUBICA MARJANOVIČ-UMEK

FRANKFURTSKI KONGRES VISOKO ŠOLSTVO V LETU 2000

Vizija in opozorilo

V dneh od 5. do 10. septembra je pod pokroviteljstvom EARDHE (Evropskega združenja za raziskovanje in razvoj visokega šolstva) na univerzi J. W. Goetheja v Frankfurtu ob Maini potekal kongres, ki naj bi obravnaval temeljno vprašanje: kaj lahko visoko šolstvo prispeva k reševanju najbolj perečih problemov današnjega, še bolj pa jutrišnjega dne. Ne glede na širino zasnove, ki pomeni izjemo v poplavi vse bolj specializiranih kongresov in simpozijev, je kongres pritegnil okoli 300 strokovnjakov najrazličnejših panog; številni med njimi, kot se je izkazalo pozneje, so imeli po dve — tri različne diplome ali tudi doktorate ali pa jim je poklicno delovanje razširilo zanimanje; večina je bila z univerz pa tudi tistih iz gospodarstva, raziskovalnih inštitucij, šolske administracije in sindikatov ni bilo malo.

Organizacijski odbor, v katerem sem tudi sama sodelovala, si je kongres zamislil kot velik projekt skupinskega reševanja problemov: prva polovica tedna naj bi bila namenjena predvsem zbiranju raznih idej, pogledov in podatkov, opredeljevanju problema in oblikovanju hipotez, druga polovica pa iskanju rešitev, skiciranju zamisli, projektor, scenarijev; kongres naj bi pobudil sodelovanje, ki bi se po manjših skupinah nadaljevalo tudi pozneje (že v novembru je npr. predviden »nadaljevalni« sestanek v Strasbourgu). Šlo je torej za kongres, ki bi dal čim več udeležencem možnost za zavzeto sodelovanje, ustvarjanje novih zamisli, izmenjavo mnenj in se ne bi izžrpal v podajanju številnih različnih, med seboj nepovezanih referatov. Zvesti tej zamisli so bili referati klasičnega tipa, predvideni za eno popoldne, porazdeljeni v več kot deset vzporednih sekcij, jedro dogajanja pa so bila razpravljanja ob temeljnih uvodnih predavanjih, delo v skupinah po problemih področjih, »okrogle mize« in dialog ob obsejni razstavi že začelih projektov. Omeniti je treba, da je več gradiva izšlo v dveh zvezkih več mesecev pred kongresom, tretji zvezek smo dobili na začetku kongresa, tako da je imel vsakdo dovolj časa za uvodna razmišljanja in oblikovanje stališč.

Kako zelo raznolika je bila obravnavana problematika, povedo že naslovi nekaterih plenarnih prispevkov: Visoko šolstvo kot ključ do alternativne prihodnosti (Peccei), Superindustrializacija in Humboldtova univerza (Sachs), Zaposlovanje, kakovost dela in visoko šolstvo (Tinbergen), Problemi miru in varnosti (Czempiel), Ekološka vzgoja v visokem šolstvu (Emmelin), Zdravstvena vzgoja in varstvo v visokem šolstvu (Navarro), Vpliv novih tehnologij in njihovega prenosa na družbo, visoko šolstvo in tretji svet (Grilo), Spremembe vrednot in naloge visokega šolstva (Kozakiewicz, Böhrer), Nove težnje v visokem šolskem poučevanju in učenju (Huber), Raziskovalno delo in raziskovalna politika ter prihodnost visokega šolstva (Williams), Visokošolska politika za leto 2000 (Papadopoulos, OECD), Strategije spreminjanja visokega šolstva (Cerych), Načrtovanje, birokracija in participacija (Debeauvais), Medkulturno sodelovanje v visokem šolstvu (Gelpi).

Neskladja
Večina govornikov je opozorila na vse večje neskladje med zgodnjimi problemi sveta in prevladujočim načinom dela na univerzi, ki se bodisi umika v akademsko osamitev ali pa »na tekočem traku proizvaža« ozko specializirane strokovnjake, ki v svojem delovanju ne vidijo celote. Razvoj znanosti in tehnike pa je že dosegel tisto točko, da človekovi posegi nimajo več lokalnega, ampak globalni vpliv (npr. izsekavanje tropskih pragozdov, biološko uničenje enega dela morja). Mlad človek ne bi smel zapustiti univerze brez temeljnega vpogleda v usodno povezanost človeka z naravo. Poznati bi moral možne tehnične in hkrati ekonomske, družbene, kulturne itd. posledice, npr. genetskih ali atomskih raziskav, mikroprocesorske tehnike. Gre za elemente »nove etike«, ki zaradi medsebojne povezanosti vsega živega

opozarja na spoštovanje življenja, spoštovanje različnosti kultur, na odgovornost do prihodnjih rodov (»Zemlja smo dobili od svojih otrok le na posodo«), na zavzeto delovanje v dobro ljudi — vse to ne na podlagi želja ali verovanj, temveč na podlagi trezne razumske analize trendov in povezav.

Na univerzi danes učimo strokovnjake, kako naj optimirajo posamične procese proizvodnje, transporta itd., ne glede na širši pomen in (dehumanizirajoče) posledice. V skladu s tradicijo zahodne znanosti enostransko razvijamo le »levo možgansko hemisfero« — analitično sklepanje, »objektivno« spoznavanje stvarnosti, ki jo razstavimo na koščke in potem ločeno preučujemo; zanemarjamo »desno možgansko hemisfero« — celostno, intuitivno, čustveno prežeto spoznavanje, ki je sedež prave ustvarjalnosti. Tudi zato se pretežni del znanosti in tehnologije razvija v pretirano izrabljajoče naravnih rezerv, surovin, energetskih virov, onesnaževanja okolja in postopnega jemanja možnosti, da bi ljudje v delu uresničevali svoje generične zmožnosti.

Namesto »anticipativnega učenja«, ki predvideva posledice delovanja, učimo študente, da »se ne splašča« upoštevati vidikov, ki bi bili »rentabilni« šele leta 2000. V njih utrjujemo spoznanje, da je zdajšnji razvoj znanosti in tehnologije edino mogoče in tako pojmovanje vsiljujemo tudi deželam v razvoju (na kongresu so predstavniki teh dežel odločno odklonili tako poimenovanje, češ da njihove kulture, tradicije, socialnih in etičnih pojmovanj ne smemo a priori ožigostati kot manj razvite).

Tri naloge

Kje je rešitev? Ali vzgajati namesto specialistov generaliste ali vsaj specialiste s širšim obzorjem? Ali v študijskih programih ponovno poudariti »studium generale« (v novi podobi) ali visokošolske učitelje pripraviti, da v svoje pedagoško in raziskovalno delo vpletajo povezovalne, interdisciplinarne in transdisciplinarne in etične vidike (nove naloge visokošolske didaktike!)? Kontekstni kurikulum, interdisciplinarni seminarji, odprte in mednarodne univerze, projektni študij — mnoge tovrstne pobude je pokazala tudi razstava. Tako so bili pod geslom: »Razmišljaj globalno — deluj lokalno«, prikazani številni projekti v sodelovanju študentov in profesorjev, ki so reševali konkretne pereče probleme svojega neposrednega ali širšega okolja, npr. kako ustvariti nova delovna mesta za nezaposleno mladino (samostojne pravne kooperative s staitvenimi pa tudi z inovacijskimi dejavnostmi — novi načini predelave odpadkov, obnovljivi viri energije), študij za upokojeince — dvoletni študij, ki jih usposobi za kakovostno prostovoljno pomoč vrstnikom v stiski, polletni tečaj o tem, kako preživeti v velemestu (in se zavzemati za humanejšo okolje, gradnjo, odnose), o problemih žensk; strokovni pomoči manjšim podjetjem v poslovanju in širjenju alternativnih oblik proizvodnje; o razvoju »meške« tehnologije, npr. sončnih peči, za tretji svet, odpiranju znanstvenih, zdravstvenih, ekoloških in drugačnih »prodajal«, v katerih lahko

dobi vsak občan strokovno pomoč, nasvet in tudi sam daje pobudo za proučevanja in akcije. Univerza torej na razne načine pomaga ljudem, da si bodo znali sami bolje pomagati.

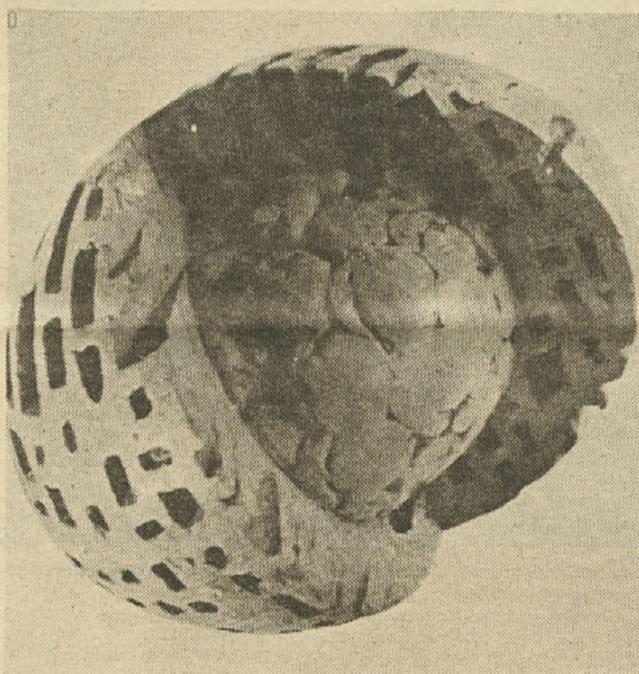
Seveda taki in podobni projekti niso sami sebi namen, temveč jih med študijem tudi teoretično smiselno opredelijo, utemeljijo, postavijo v širši okvir. Če potekajo v demokratičnem, enakopravnem sodelovanju učiteljev, študentov in občanov (in drugače skoraj ne morejo), so močna vzgojna izkušnja za prihodnjega strokovnjaka. Eden od azijskih poročevalcev je poudaril: »Študent, ki med študijem nikoli ni s svojim znanjem pomagal trpečemu sočloveku, ne bo pozneje dober strokovnjak.«

Tudi skupina študentov in srednješolcev, ki so na svojo željo prisostvovali kongresu, nam je zadnji dan na panoju predstavila, kaj pričakujejo od univerze: da bi bili v študij uvrščeni bistveni problemi, kakršne sami občutijo, da ne bi postali »enodimenzionalni idioti«, ko bodo zapustili univerzo; da bi bili odnosi med študijem manj brezeosebni, da bi način dela prešel iz

monologa v dialog in akcijo. Zunanji izraz iskanja smisla v študiju in v prihodnjem delu je tudi vse večje zanimanje mladih za študij družboslovnih in humanističnih ved, čeprav se zavedajo, da ne bo lahko dobiti dela.

Univerza naj bi torej, v perspektivi leta 2000, oblikovala svoje delo tako, da bi opravljala tri naloge: se prilagajala izražnim potrebam gospodarstva in širšega okolja, ustvarjalno vodila iskanje novih, ustrežnejših modelov, idej, prijemov, in predstavljala tudi »vest« — opozarjala na negativne posledice veleindustrijskega tehnološkega razvoja. Ali pa bodo univerze v konkretnem spletu interesov in moči vsakokratne družbe in tudi glede na svoj znani tradicionalizem (»univerzo je težje spremeniti kot premakniti pokopališče«) te naloge zadovoljivo opravile? Ob tem vprašanju je kongres sklenil svoje delo z noto realističnega optimizma, češ: »Optimisti moramo biti že zato, ker smo — v širšem pomenu — pedagogi!«

BARICA MARENČIČ-POŽARNIK

Tone Demšar: Plod in sad, 1983, keramika, 40 x 30 x 40 cm — 6. jugoslovanski bienale male plastike

Univerza človečnosti

Zanimiva pobuda v Turinu: Tečaj za ostarele in upokojeince

Problem ostarelih in osamljenih je v sodobni družbi vedno bolj pereč. V velikih mestih je čedalje več osamljenih starčkov, ki preživljajo dneve po parkih ali v gostilnah ob igranju kart ali balinanju. Živijo samotno in dolgočasno življenje, saj je zanje premalo poskrbljeno. Pravijo, da je najhujša osamljenost, ko se nimajo s kom pogovarjati in ne vedo kaj početi. Čutijo se izločeni iz družbe in nepotrebni.

Zelo zanimiva in edinstvena pobuda pa se je porodila v Turinu: ustanovili so univerzo za ostarele in upokojeince. Univerza deluje že tri leta z vedno večjim uspehom. Da je to res, dokazuje vedno več vpisanih: leta 1980 je bilo vanjo vpisanih 200 upokojeincev in ostarelih, lani je 3000 in letos 3500. Vseh tečajev je 79, obiskujejo pa jih ljudje različne starosti od 40 let naprej (tečajev se udeležujejo celo starčki, ki imajo več kot 80 let).

Starešina vseh »študentov« je Jean Moretti, ki ima 100 let. Na univerzi poučujejo priznani univerzitetni docenti, ki prihajajo iz različnih univerz iz vsega Piemonta. Rektor te edinstvene univerze je Giorgio Cavallo,

čeni, lahko se pogovarjajo z drugimi brez predsodkov in dobijo tudi kako honorarno delo. Najpomembnejša pa je zavest, da niso več osamljeni in izključeni iz družbe, ampak dejavni člani, ki lahko naredijo še marsikaj koristnega.

Pobuda se je razširila iz Turina tudi v druga mesta Piemonta: Asti, Susa, Casale Monferrato in drugam. Zamisel ima zagotov-

doma drugod

ljeno prihodnost, ker so vsi, ki obiskujejo tovrstno univerzo, navdušeni. Ob koncu tečajev udeleženci ne dobijo diplome, ampak je potrdilo, da so obiskovali univerzo z dobrim ali odličnim uspehom. Zelo koristna pobuda torej, polna človeške toplote, ki bi jo morali posnemati tudi drugod.

MARKO PAULIN

30-LETNICA ZAGREBSKEGA ZAVODA ZA ŠOLSKO OPREMO

Brez ustreznih učil in učbenikov ni sodobne šole

V navadi je že, da začnemo v naši družbi varčevati najprej pri vzgoji in izobraževanju, kadar varčujemo na tem področju, pa najprej »črtamo« učne pripomočke in tako kot si izobraževanja ne moremo zamisliti brez knjige, si tudi poglobljanja teoretičnega znanja in njegove uporabe v praksi ne moremo zamisliti brez ustrezne šolske opreme in učnih pripomočkov. Če vsega tega ni, nastane v izobraževanju velika praznina, ki je ne more zapolniti nobena teorija. Učni pripomočki pa postajajo tako kot praktično delo nasploh, v reformi izobraževanja čedalje pomembnejši. To pa pomeni, da vlaganje v opremo specializiranih učilnic in kabinetov in nakup učnih pripomočkov ne more biti nekakšna vzporedna nalozba, ampak da je to nalozba v človeka, v delavce, ki se bodo danes ali jutri vključili v združeno delo ali pa uspešneje nadaljevali šolanje. Tudi to je varčevanje.

Kar zadeva opremo in učne pripomočke na srečo nismo toliko odvisni od uvoza. Kakovostno sodobno šolsko opremo, ki jo temeljito preverjajo v praksi, že več let izdeluje zavod za šolsko opremo v Zagrebu. Ta je edini specializirani izdelovalec šolske opreme in učnih pripomočkov na Hrvaškem, v tridesetih letih svojega obstoja pa je opremil specializirane učilnice v 90 odstotkih novih šol v tej republiki.

Kolikšen pomen so temu zavodu pripisovali v preteklosti pove podatke, da ga je leta 1952 ustanovila vlada FLRJ z naslednjim namenom: da bi preučeval šolsko opremo in njen vpliv na pouk, vzgojo in telesni razvoj učencev, da bi izdeloval načrte in vzorce šolske opreme in učnih pripomočkov. Zavod je ves ta čas uspešno uresničeval cilje, ki so mu jih postavili leta 1952 in ob raziskovanju in izdelavi vzorcev postal ugleden izdelovalec opreme in učnih pripomočkov, sposoben, da z razvejeno mrežo sodelavcev opremi vse vzgojno-izobraževalne organizacije od vrtecev do visokih šol in dijaških domov.

Izreden sloves si je pridobil zavod med drugim tudi z izdelavo in opremljanjem praktikumov (do zdaj specializiranih učilnic) za fiziko, kemijo, biologijo, delavnico za tehnični pouk in proizvodno delo, z izdelavo zbirke za samostojno delo učencev na

teh področjih, za elektroniko, elektrotehniko, v zadnjem času pa tudi za matematiko. Ena takih zbirk je na primer Mladi fizik, ki ima okrog 2000 različnih delov, s katerimi je mogoče narediti 50 različnih poskusov iz vse fizike. Poleg te je še veliko drugih zbirk, ki izpolnjujejo zahteve programov za posamezne predmete po razredih v vsej Jugoslaviji. Vse te zbirke niso predrage, zato jih lahko kupijo starši tudi za domačo uporabo, tako da se otroci igrave nauče reševati nekatere naloge. Ob vseh teh učnih pripomočkih za kabinete, specializirane učilnice in samostojno delo učencev dobimo tudi bogate metodične napotke za njihovo uporabo, ki so usklajeni z veljavnimi učnimi načrti in učbeniki.

Poleg tega so strokovnjaki v zavodu zmeraj pripravljene svetovati učiteljem in pripraviti posvete, na katerih ponazorijo uporabo vseh teh sredstev. Bolj kot doslej so pripravljene nagraditi tudi vsako novost v opremi in učnih pripomočkih, iznajdbe učiteljev in njihova dognanja, ki izvirajo iz prakse. Spominimo naj tudi na začetno usmeritev zavoda, ki jo upoštevajo še dandanes — da je treba pri zasnovi in uporabi učnih pripomočkov in zbirk dati prednost individualnemu in skupinskemu delu učencev in doskopi, da se uveljavi njihova ustvarjalnost in sposobnost pri reševanju problemov.

Zavod je po svoji usmeritvi sestavni del vzgojno-izobraževalnega sistema. Vsi, ki v njem sodelujejo, si želijo, da bi se v sodelovanju s prosvetnimi organi in pedagoško službo izoblikovali in uveljavili minimalni standardi za opremo, ki jo mora imeti vsaka šola. Tako bi lahko izdelovali opremo v večjih serijah, pa tudi cenejša bi bila. Poleg tega si zavod prizadeva doseči, da bi pri izdelavi opreme za šole sodelovali tudi učenci srednjega usmerjenega izobraževanja, ki naj bi pod učiteljevim vodstvom v šolskih delavnicah izdelovali dele opreme in tako obogatili tudi program proizvodno-tehničnega izobraževanja.

Ob vsesplošnem varčevanju je torej treba premišljeno oddeljevati denar tudi za opremo. Pri tem pa se moramo zavedati, da je neusposobljen ali premalo usposobljen učenec najbolj zgrešena nalozba.

IVAN ŽIGIČ

novе
knjige

Domobranstvo na Primorskem

(1943—1945)

Pred kratkim je izšlo pri Založbi Borca delo Borisa Mlakarja, mladega slovenskega zgodovinarja, sodelavca Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Mlakarjevo delo na podlagi dosegljivih pisanih virov obravnava nastanek, razvoj in konec primorske oblike domobranstva, kolaboracionistične in kontrarevolucionarne formacije pod zaščito nemškega okupatorja. Pisec na začetku najprej oriše narodnoosvobodilno gibanje in njegove nasprotnike na Primorskem do kapitulacije Italije. Ugotavlja, da je bela garda poskušala organizirati oporišča ob podpori ljubljanskega klerikalnega vodstva in da so ti poskusi ostali omejeni le na propagando. Ta propaganda, ugotavlja avtor, zaradi svoje protiljudske narave ter objektivnih razmer na Primorskem ni mogla pognati močnejših korenin in ni bila zmožna organizacijsko in vojaško ogroziti prizadevanj narodnoosvobodilnega boja.

Položaj se je spremenil po kapitulaciji Italije — o tem govoru avtor v osrednjih poglavjih knjige. Pobude, ki so prihajale iz Ljubljane, da bi povezali in okrepili protirevolucionarni tabor na Primorskem, so izvirali iz obdobja pred kapitulacijo Italije, v tistem času pa se je ta dejavnost izredno okrepila. S Primorskega so začele prihajati v Ljubljano pobude in prošnje za začetek protirevolucionarne akcije, ki naj bi iz Ljubljane segla neposredno na Primorsko. Pod pokroviteljstvom nemškega policijskega šefa za Primorsko Globočnika in v soglasju s šefom Pokrajinske uprave v Ljubljani generalom Levom Rupnikom, ki je bil nekakšna vodilna osebnost Slovenskega domobranstva, je bil tako v novembru 1943 ustanovljen »Slovenski narodno varnostni zbor« (SNVZ), kot organizacijski okvir, v katerem naj bi se nadalje razvijalo primorsko domobranstvo.

Formalna ustanovitev SNVZ se ni pomenila, da primorsko domobranstvo tudi obstaja, v tem se je njegov položaj razlikoval od položaja Slovenskega domobranstva v Ljubljani ob ustanovitvi 1943. Ni bilo ne štaba, ne častnikov, ne vojakov, kar je potrebno za določeno vojaško formacijo. Domobranstvo na PRIMORSKEM JE BILO TREBA USTANOVITI IZ NIČ.

Prošnje za pomoč, ki so prihajale s Primorskega v Ljubljano, so imele odmev. Na višku svojega razvoja v jeseni 1944 je SNVZ štel tako okrog 2000 mož v 15 četah in približno ravno toliko postojank. Razumljivo je, da takšno število ni moglo biti odločilno v razmerju sovražnih sil na Primorskem in v boju proti

narodnoosvobodilnemu gibanju. To pa ne pomeni, da ne bi domobranci že od vsega začetka opravljali nekaterih vojaških nalog za okupatorja. Iz partizanskih in tudi iz domobrantskih dokumentov razberemo, da so domobranci v družbi z Nemci ali pa sami stalno hodili v patrole po krajih okoli svojih postojank, delali preiskave, ovajali okupatorju itd. Avtor trdi, da se primorski domobranci niso lotevali večjih samostojnih akcij proti partizanom. Videti je, da je bil pri tem pomemben tudi strah. To pa seveda ne pomeni, da so bili primorski domobranci zgolj nekakšni propagandisti (kulturno-prosvetna, šolska dejavnost, prirejanje »ljudskih« zborovanj z izrazito »narodnostno-buditeljskim« poudarkom, prirejanje »protikomunističnih manifestacij« itd.). Okupator jih je opremil za oborožen boj proti narodnoosvobodilnemu gibanju in s tem tudi proti svojemu ljudstvu in to nalogo so primorski domobranci tudi izpolnjevali, čeprav manj zagrizeno kot pripadniki slovenskega domobranstva v Ljubljanski pokrajini.

Problem domobranstva na Primorskem je bil za vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja na začetku pa tudi pozneje manj pereč; a pravilno je predvidevalo, da bo za slovensko reakcijo Primorska v nadaljnjem poteku vojne vse pomembnejši. Potrebno je bilo okrepiti politično in vzgojno delo, pri tem pa pojasnjevati zlasti vlogo ljudi, kakršni so bili Rupnik, nadalje opozarjati na dolžnost vsakega zavednega Slovenca, da pomaga zatirati domobrantske poskuse, tako da narodnim oblastem sporoča vse, kar bi opazili ali zvedeli o »beli in plavi gardi«. Po svoje se je v ta boj proti domobranstvu vključila tudi VOS oziroma pozneje OZNA.

V sklepnih poglavjih osvetljuje avtor še odnose med primorskimi domobranci in Italijani ter njihov zlom maja 1945, ko so se morali neslavno umakniti s Primorskega. Na koncu opozorimo še na sklepno misel dela, češ da »ne moremo reči, da na Primorskem domobranstva ni bilo ali da ni imelo med prebivalstvom nobene podpore, toda v primerjavi s položajem v osrednjih slovenskih pokrajinah, so izdajstvo, kolaboracionizem ter protirevolucija tu cveteli dosti manj«.

S to knjigo je avtor v veliki meri zapolnil praznino v proučevanju kolaboracionizma in kontrarevolucije na delu slovenskega ozemlja. Razprava je zahtevala veliko raziskovalnega dela; nastala je knjiga, ki je poleg bogate fotografije pisana zelo pregledno in v tekočem pripovednem jeziku.

JOŽE CIPERLE

Odsev časa, ki ga živimo

Knjige, ki izpolnjujejo naše vedenje o sodobnosti ali polpreteklosti z zgodovinskega vidika ali iz zornega kota politike in ideologije kot dveh bistvenih usmerjevalk zgodovinskega dogajanja, lahko še zmeraj uvrščamo med redkejšo izvirno ali prevodno literaturo slovenskih založb. Obenem pa so takšne knjižne izdaje še skoraj nujne ali vsaj potrebne, saj ponujajo pomoč in izhodišča za strokovno, znanstveno in pedagoško delo, obenem pa vodijo v razmišljanje o našem času in mnogih odkritih in zastrih problemih, ki se jih zaradi neposrednosti in prevelike časovne bližine ne zavedamo povsem, pa vendar v njih in z njimi živimo. Takšne knjižne izdaje so toliko vrednejše, ker so nujne kot izhodišča in pomoč pri spoznavanju sodobnosti in njene problematike.

Zgodovinar Metod Mikuž je s takšnimi nameni zasnoval in oblikoval zahtevno delo SVET PO VOJNI, zahtevno predvsem

celoto in vsebinsko zgoščeno označitev povojnega družbeno-političnega dogajanja. Čeprav obravnava delo snov, ki jo je težko prikazati poljudno, je Mikužovo pisanje pregledno, jasno in strnjeno. Pisec izpostavlja ključne probleme in politične mehanizme v polpreteklem in sodobnem političnem dogajanju, ki so še zmeraj aktualni.

Zbirka Misel in čas Cankarjeve založbe je spet obsežnejša; tokrat jo razširja delo ameriškega marksista italijanskega rodu Carla Marzanija, ki posega na politično področje. V izvirniku je knjiga naslovljena Evrokomunistični obet (The Promise of Evrocommunism), v slovenskem prevodu pa je izšla pod naslovom ITALIJA IN KOMUNISTI. Delo je nastalo komaj pred dvema letoma in je precej aktualno, saj razčlenjuje družbeno-politične razmere v Italiji in spremlja, ki sta jih v deželi povzročila razvoj in delovanje njene

Simeon Arnautov: Skulptura 1, marmor, 34x30x15 cm — 6. jugoslovanski bienale male plastike

zato, ker viri za obdelavo te snovi večinoma še niso dostopni niti v tujih literaturah ali pa so le težko dosegljivi; zato se je moral avtor odločiti in izbirati med poročili in komentariji najbolj verodostojnega svetovnega tiska in po teh pisnih sporočilih zaposlovati nepomembnejša dogajanja in pripetljaje v svetovni zgodovini. Po Mikužu zamisli naj bi segla sinteza celote od začetka povojnega časa do leta 1976, to zamisel pa je žal uresničil le v prvi knjigi, ki jo je zmožni pripraviti za tisk še pred smrtjo (knjiga zajema obdobje od konca druge vojne do polovice pedesetih let), druga knjiga, ki sega v čas do prve polovice šestdesetih let, pa je ostala za zdaj v rokopisu; prvi knjigi bo sledila že v naslednjem letu.

Zaradi premajhne časovne razdalje med dogajanjem in nastankom knjige, zaradi katere bi avtor v svojem ocenjevanju povojnih desetletij ne mogel biti dovolj objektivni, si je Mikuž zamislil svoje pisanje predvsem kot pregledno

evrokomunistične partije. V knjigi se avtor ne omejuje le na vidike komunistične politike, temveč tudi na pomembnejše dejavnike v italijanskem političnem življenju. Zaradi pomembnosti dogodkov v italijanski politiki po letu 1980, torej v času, ko je Marzanijeva knjiga že izšla, in ker so bili ti dogodki pomembno zvezani s KPI, sledi v slovenski prevodni izdaji bibliografskemu pregledu še dokumentacijski del, v zvezi s sporom med sovjetsko in italijansko partijo ter z novostmi v pogledih in politiki italijanskih komunistov, dodatek pa sklepa študija Andreja Novaka, ki razčlenjuje novosti KPI v zadnjih dveh letih.

Gre za knjigo, ki bo kljub svoji tematski specifičnosti blizu širšemu krogu bralcev, dostopna zaradi jasnosti pisanja in zanimiva zaradi slogovne posebnosti — reportažnih zapisov, vpletenih v znanstveno analizo.

V.K.

Novi knjigi pri Slovenski matici

Dve novosti pri Slovenski matici sta vredni bralčeve pozornosti, pa tudi širše kritične presoje; to sta knjigi Ljudska glasbila in godci, ki jo je napisala Zmaga Kumer, in Misli in presoje Franceta Vodnika. Prva knjiga je znanstveno delo, kakršnega doslej nismo poznali v taki celostni podobi, druga pa prinaša izbor razprav, člankov, esejev in kritik jubilanta Franceta Vodnika, kot so bili v revijah natisnjeni pred vojno pa tudi po njej.

Čeprav je Zmaga Kumer že pred dobrih desetimi leti napisala knjigo o ljudskih glasbilih — le-ta je zdavnaj razprodana — je šele z zadnjo knjižno izdajo LJUDSKA GLASBILA IN GODCI zaokrožila ugotovitve in spoznanja o slovenskih ljudskih glasbilih in godčevstvu. Avtorica je namenila uvodno poglavje načelnim vprašanjem o raziskovanju glasbil na Slovenskem. Najprej opredeli pojem glasbilo, izraz, ki ga Zmaga Kumer preimeno uporablja namesto izraza inštrument. Zaveda se, da je načrtno raziskovanje ljudskih glasbil kot posebna veja etnologije nastalo šele po drugi svetovni vojni. Izrazje za glasbila je lahko različno med ljudstvom, treba je obravnavati ergologijo, to je tehnologijo glasbila, pa tehniko igranja, uporaba glasbil pa je neposredno povezana z etnologijo.

Sledi poglavje o glasbilih, te pa je avtorica razdelila na samozvočila, strunska glasbila in na zrakovna glasbila. Seveda je teh glasbil zelo veliko, ob vsakem inštrumentu pa je Zmaga Kumer podala zaokroženo razlago. Nato je predstavila vlogo glasbil in godbe v ljudskem življenju. Čeprav ni imela namena izčrpano obravnavati vseh šeg in navad, ki so povezane z ljudskim godbeništvom, pa je nakazala bistvene poteze. Sliko dopolnjuje sklepno poglavje o ljudskih godcih in daje študiji živ odsev. Knjiga vsebuje fotografije, risbe in notne zapise. Bralce je presenečen, koliko glasbil je slovensko ljudstvo poznalo in uporabljalo. Delo Ljudska glasbila in godci so dragocena strokovna knjiga in ime-

nitno dopolnilo v domači etnologiji.

MISLI IN PRESOJE Franceta Vodnika prinašajo tako poprejšnje povojne knjige iz njegovih kritik, polemik, premljevanj, študij in nazorskih razprav. Tako je stopil avtor kot kritik in esejist. Seveda ne smemo pozabiti njegovega bogate prevajalskega dela iz poljske književnosti. Glavnina Vodnikovih kritičnih in esejističnih pisov sega v čas tridesetih let, pritegnil pa je za zlasti ekspresionizem, s katerim je bil tesno povezan. Knjigo sestavljajo eseji odlomki. V Estetiki in sociologiji umetnosti izhaja Vodnik iz pričanja, da umetnost ne more biti sama sebi namen in ne biti tendenčna, pač pa mora biti demokratično odprta in povezana z življenjem. Edino merilo umetnine je estetska kakovost, kritika pa mora biti razgledana, objektivna. Ko avtor govori o 20. stoletju v času in prostoru, se uvarja predvsem z vprašanjem naroda in nazorske usmeritve. Narod in s tem tudi do jezika čuti kot izobraženec, kot pisatelj dolžnosti; pri tem se zaveda, vsakršni nacionalistični prizvode sejo negativne pojave. France Vodnik meni, da je nujno nazorsko razlikovanje in razlikovanje v zdravem pluralizmu, o vrača se od klerikalizma in zagovarja stališča, kot jih je odprto izrazil v reviji Križ na gori (druga). Etična sestavina ni le njegovih nazorskih pogledov, pač pa tudi naravna komponenta v marsikaterem esejističnem pa kritičnem, polemičnem zapisu. Drugi del knjige prinaša izbor kritik iz tuje in domače književnosti. Pri Slovenskem stovstvom (naslov nekoliko zavaja) ne gre za pregled domačega slovstva, marveč za osebnostno barvite prebiske o posameznih imenih, in še ob določenem problemu. Jubilejna knjiga nam kaže Franceta Vodnika zlasti kot glasnika njegovega literarnega kroga, ki ga najbolje poznal in je z njim intenzivno živel, Joža Mahnič pa zapisal toplo spremno besedo jubilantu.

I. G.

Teorija in praksa samoupravne organizacije

Fakulteta za organizacijske vede in založba Svetozar Marković v Beogradu sta letos izdali zbornik prispevkov drugega jugoslovanskega simpozija organizacijskih ved, ki je bil v Beogradu novembra 1981. Simpozij so pripravili: Fakulteta za organizacijske vede v Beogradu, Fakulteta za organizacijo in informatiko v Varaždinu, Visoka šola za organizacijo dela v Kranju, Višja šola za organizacijo dela v Novem Sadu in Višja šola za uporabno informatiko in statistiko v Beogradu.

Zbornik obsega kar 630 strani in ima naslov: Teorija in praksa samoupravne organizacije. Uvodu, ki ga je napisal ugledni andragog prof. dr. Dragomir Filipović, predsednik programskega sveta in uredniškega odbora, sledi 14 referatov in 58 drugih prispevkov s simpozija, ki kot celota osvetljujejo najbolj aktualna vprašanja samoupravne organizacije pri nas. Po mnenju dr. Filipovića je znanstvena vrednost raziskav na področju organizacije, katerih izsledki so bili podani na tem znanstvenem srečanju in so objavljeni v zborniku, v tem, da so začrtali meje med nekdanjim zgodovinsko že premaganim pojmovanjem organizacije in sodobno samoupravno organizacijo, ki jo pri nas razvijamo in se v temeljih, ciljih in po svoji naravi razlikuje od vseh prejšnjih organizacijskih vzorcev, ki so nastali v drugačnih

časih in drugačnih družbenih nosih.

Knjiga se deli na štiri poglavja: družbeni temelji samoupravne organizacije, tehnologija in organizacija, kadri, primarni javnik samoupravne organizacije, splošna teoretična in metodološka vprašanja samoupravne organiziranosti. Vsi poglavje vsebuje referate druge prispevke s simpozija v poročilo sekcije, ki je o njih pravljala. Največ prispevkov obravnava samoupravno organizacijo, ker je to področje pri najbolj razvito.

Knjiga Teorija in praksa samoupravne organizacije ponuja v strokovni in znanstveni literaturi s tega področja pomembne prispevek k proučevanju organizacijskih ved in k nadaljnji razvoju sodobne teorije in prakse samoupravne organizacije. Ker je organizacija sestavni del vsake družbene dejavnosti, so v naših družbenih odnosih delovni ljudje njeni nosilci, soustvarjalci, bo knjiga došla vsem, ki se ukvarjajo z organizacijo dela in še posebej s tistim, ki proučujejo organizacijske vede. Pomagala jim bo, bodo lažje znašli v teoriji in praksi samoupravne organizacije in pri reševanju organizacijskih problemov v zapletenih družbenih procesih in to na novih teoretičnih temeljih, skladnih s potrebami naše samoupravne socialistične družbe.

LJUBIVOJE BAJIČ

AFORIZMI

Govor je dar, molk pa še večji.

Tako je življenje: iščeš roko pravice, dobiš pa nogo.

Ljudje so postali neokusni. Ne zavidam ljudožercem.

Popolnost: labirint brez izhoda.

Varujte svoje sovražnike! Morda jih boste še potrebovali.

Nisem vedel, da namenjajo toliko pozornosti higieni. Vsi si umivajo roke.

Zakaj stojite prekrizanih rok! Sedite.

NENAD CRNČEVIČ

NOVE KNJIGE O IZKUŠNJAH — ZA NADALJNJE DELO

V zbirki Iskustva in putevi, ki jo izdaja NIRO MISAO v Novem Sadu so izšle te knjige:

- Dr. Djordje Nadrljanski: Kibernetske osnove modeliranja in projektovanja sistema usmerenog obrazovanja
- Momčilo Krljuč: Tehničko i proizvodno stvaralaštvo mladih
- Dr. Nikola Potkonjak: Marks i Engels o vaspitanju
- Dr. Nikola Potkonjak: Lenjin o vaspitanju
- Danilo Negrić: Obrazovanje za zanimanje prosvetne struke
- Dr. Milan Mali: Mladi u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti
- Dr. Milan Žderić: Škola i životna sredina
- Mr. Mladenko Kumović: Idejnost u vaspitno-obrazovnom radu muzeja
- Dr. Ljubivoje Cerović: Društvena angažovanost studenata Vojvodine od 1981. — 1935. godine
- Dr. Ljubivoje Cerović: Društvena angažovanost studenata Vojvodine od 1935. — 1941. godine

Vsaka knjiga stane 50 din. Knjige naročite na naslov: NIRO MISAO, 21000 Novi Sad, Bulevar maršala Tita 28, poštni predal 320.

V delu se zrcali domovinska ljubezen

Ni človeka, ki ne bi potreboval skupnosti in ji ne bi pripadal. To utiho še posebno mladi ljudje, ki iščejo in hočejo doživeti priadnost z uveljavitvijo svojega dela. Ljubezen do družbene skupnosti se ne more izpolniti zgolj z besedami, temveč predvsem z dejanji, ki jih skupnost tudi vrednoti.

Skupino 110 študentov smo povprašali, kaj jim v naši družbeni skupnosti ugaja in kaj ne. Predvidevali smo, da bodo preprosto povedali, kaj mislijo o razmerah in ob tem izrazili tudi svoje hotenje. Odgovori na vprašanja, ki so jih zapisali v kratkem obsevu, so neposredni — taki, kot si jih pač domisli. Vrednost odgovorov je morda prav v tem, ker so izpovedali tisto, kar jih čustveno vsak dan morda najbolj zadeva.

Povedali so veliko lepega, pa tudi dosti kritičnega, ostrega, kakor je pač dano mladini, ki se v obdobju močnejše spopada s problemom med zamišljenimi idealnimi možnostmi bivanja in realnostjo, ki pogosto uklešča idealne v neizbežne zakonitosti in neizogibne dejavnosti. Veliki večini ni pri srcu krepijev birokracije in tehnokracije (94,5%), zato je tudi veliko tistih, ki opozarjajo na predvsem deklarativni samoupravni socializem (36,3%) in idejne nedosednosti v družbenem življenju (33,6%). Na drugi strani pa prebno odgovore tale misel, ki so jo zapisali v več različicah: »Ugaja mi družbeni sistem, vendar bi ga morali dosledneje izvajati in ustrezno spremeniti.« V odgovorih je čutili tudi neko globoko bolečino, ki je v letih 1971 in 1976, ko smo spraševali podobno (Naša družba v očeh študentov, Teorija in praksa, 8, 1971, 12, str. 1726; Studentje o naši družbi, Teorija in praksa, IV, 1977, 10—11, str. 1369; ni bilo čutili. To je opazno zlasti v odgovorih, kakor: »všeč mi je kolektivna odgovornost, saj tako

nihče za nič ne odgovarja« ali: »na pogled je naše samoupravljanje zelo lepo, spodbuden je naš optimizem, da se bomo rešili iz gospodarske krize; naši ljudje so dobri in polni razumevanja«. Zelo jih motijo tudi kapitalistične prvine, ki se krepijo: pojav izkoriščanja, podkupovanja, socialne razlike, naraščanje nezaposlenosti (66,6%). Zadovoljni so s politiko neuvrčenosti (51,8%), z zamišljeno samoupravnega socializma (50,8%), vendar težko razumejo neurejeno politiko cen (57,3%) in slabo preskrbo tržišča (43,6%). Nekdo je s črnim humorjem zapisal, da je naša dežela »idealna dežela (raj) za nedelavne ljudi«, zato se ne morejo sprijazniti s pojavi negospodarnosti v družbi, z brezdeljem in neodgovornostjo (38,1%). Težko dojemajo, da lahko v svoji domovini dobe nekatere izdelke le za dinarje deviznega izvora, saj doživljajo to kot poniževanje lastne domovine. Visoko cenijo možnost izobraževanja za vse (44,5%), hkrati pa niso zadovoljni z razmerami v vzgajanju in izobraževanju (31,8%). To je nekdo povedal takole: »Ne ugaja mi napačna politika izobraževanja, saj raven znanja pada, merila se znižujejo.« Pripominjajo tudi to, da je »šolanje, ki naj bi bilo zastoj, to le navidez«.

Kritične misli nas opozarjajo, da so mladi ob zdajšnjih razmerah prizadeti, radi bi z delom dokazali svojo pripadnost ideji samoupravljanja, hkrati pa jim je treba pomagati, da bodo močnejši in bolj neposredno pomagali izboljševati razmere in jih tako objektivno dojemali. Svojo domovinsko identiteto najdejo tedaj, če lahko koristno delajo, če zmoremo njihov trud vrednotiti. Nekdo je lepo zapisal: »Marsikaj mi ne ugaja, vendar sem srečen, da sem rojen tu in ne kje drugje — zaradi družbenega sistema, šolstva, pravičnosti v politiki SFRJ in prijaznih ljudi.« Po-

nosni so na ustavne svoboščine (30,9%), na naravno bogastvo in lepote Jugoslavije (18,2%), hkrati pa zaskrbljeni zaradi razmer v kulturi (29,1%) in nesoglasij v medsebojnih odnosih.

Če drugega ne, se je v podatke treba zamisliti in poskrbeti, da bodo mladi z učenjem in delom lahko pomagali prebroditi družbene težave in začutili, da lahko s svojimi močmi storijo več, kakor včasih morejo za svojo skupnost. K temu naj pripomore vzgoja z učenjem in dejavnostmi prostega časa, od koraka do koraka v učilnici, delavnici, na igrišču in drugod, v dejavnosti zunaj šole, v krajevni skupnosti, v bivalni soseski in različnih oblikah združenega dela, da vsakdo lahko zasluti svojo odgovornost za delo, ki ga zmore in ima svoj družbeni pomen.

Z delom se napaja tudi ljubezen do domovine, krepí se osebno spoštovanje, a tudi spoštovanje skupnosti, v katero se

mlad človek najbolj zdravo vrača, če doživlja svoje delo kot vrednoto. Ob tem se kaže zamisliti, kakšne posledice ima lahko zaostajanje v razvoju celodnevne šole, krčenje možnosti za razmah dejavnosti prostega časa, interesnih dejavnosti v šoli in kako naj večji del odgovornosti za vzgojo prevzame družina, ki se bo ob zniževanju življenjske ravni spet bolj zatekala k dodatnemu delu zunaj doma v prizadevanjih za ohranitev doseženih življenjskih razmer. Prav gotovo pa se moramo poglobiti v razmišljanja in občutja mladih, ki so izpostavljeni poplavi različnih informacij in vplivov, da bi jim lahko pravočasno in ustrezno pomagali v različnih stiskah. Eden izmed študentov je zapisal v odgovoru, da mu »ugaja peščica trdnih delovnih ljudi, ki vedo, kaj hočejo.« Pomagajmo, da se bo večina mladih uvrstila mednje!

RUDI LEŠNIK

Vesna Poprzan: Deček ljubečega kamna IV, 1981, kamen, 11,5cm — 6. jugoslovanski bienale male plastike

»Umetnost ob koncu tisočletja«

Nov cikel predavanj v Cankarjevem domu

Pobuda, naj bi razpravljali o nekaterih vprašanjih, ki se porajajo v zadnjem času ob raziskavah o sodobni umetnosti strokovno in znanstveno, ni naključna. Nastala je pri sekciji za kulturo pri Marksističnem centru CK ZKS, ki bo v ta namen pripravila nov cikel predavanj v sodelovanju s Cankarjevim domom pod skupnim naslovom Umetnost ob koncu tisočletja. S predavanji naj bi ustvarili primerno ozračje v prostoru, kjer bi (za zdaj ožjo) strokovno javnost seznanjali s sodobnimi tokovi umetnosti in razpravljali o tej široki problematiki. V pogovorih in razpravljanju naj bi povežali različne stroke in teorije in hkrati odpravili dozdašnje pregraje, ki jih pogosto po nepotrebnem ločujejo.

Raznolika tematika predavanj bo sprva zajela tematiko na Slovenskem, kasneje pa bo posegla tudi v druga območja naše države in v kulturna dogajanja v svetu.

»Bistveno je, da se v današnjem času ne odpovemo novim zamislim,« so poudarili na tiskovni konferenci v Cankarjevem domu. Lahko rečemo, da je ta misel nekakšno vodilo pri zasnovi novega ciklusa predavanj. Na njih bomo zvedeli vse o slovenski zgodovinski avantgardi, povezani z evropsko avantgardo. Kot posebno zanimivost pa povejmo, da bodo avtorji obravnavali posamezne teme s strokovno-teoretičnega pa tudi z idejnega vidika. Prav tako pa je mogoče razvijati marksistično teorijo umetnosti in estetike.

- V sezoni 1983/84 bodo v Cankarjevem domu tale predavanja:
- 7. novembra 1983** bo Andrej Medved predaval na temo: NA POTI K NOVEMU SLIKARSTVU.
- 5. decembra 1983** bo Slavoj Žižek govoril o PUNKU KOT DRUŽBENEM FENOMENU.
- 6. februarja 1984** bo predaval Aleš Erjavc o ESTETIKI IN IDEOLOGIJI — KAFKA.
- 5. marca 1984** bo govoril Igor Koršič o FENOMENOLOGIJI FILMA
- 2. aprila 1984** bo Janez Koželj obravnaval POLITIČNI PLAKAT in
- 7. maja 1984** nas bo Janez Strehovec seznanil z ESTETIKO TRETJEGA RAJHA.

Vsa predavanja bodo ob 17. uri. Vstop bo prost.

Za prihodnje leto načrtujejo še druga predavanja istega ciklusa o naravni in kulturni dediščini. Tovrstno kulturno dejavnost želijo nenehno širiti in bogatiti s sodelovanjem društev, organizacij in umetnikov. S pred-

vanji, javnimi tribunami in z drugimi oblikami dela želijo pritegniti tudi širšo javnost. Pri predavanjih za širšo javnost pa bosta sodelovala tudi tretji program Radia Ljubljane in Nova revija, kjer bodo objavljena besedila posameznih avtorjev.

T. D.

ZORI IN IDEALI PETNAJSTLETNIKOV

Med preteklostjo in prihodnostjo

Značajne lastnosti vzornikov pomembne silnice, ki usmerjajo identifikacijsko moč mladih. Podbudne lastnosti vzornikov hkrati izrazi družbenih vrednot, idealov naše kulture in civilizacije, ki se prenašajo iz roda v rod po zapletenem mehanizmu identifikacije v otroštvu in puberteti.

Mati in oče kot prva vzornika na obnem nosilca »ženskih« in »moških« osebnostnih lastnosti, smo jih v naši kulturi v stoletjih dodajali naravnim biološkim razlikam med moškim in žensko. Mati kot lik zaupanja je nosilka nežnosti in ljubezni, ki jo otrok občuti že zato, ker živi, obstaja in sploh lahko živi. Oče kot lik avtoritete je nosilec rabsodnosti in logičnega presojanja, in če otrok izpolnjuje njegove zahteve, bo nekako sposoben izpolnjevati tudi zahteve, ki mu jih naga življenje. Komplementarno popolnjevanje obeh prvin je po teorijah osebnosti in praktičnih izkušnjah uporabne psihologije odloga za harmonično osebnost, ki zna in zmore svoje potrebe uskladiti z zahtevami okolja in življenjske nujnosti.

Za naše kulturno okolje je značilna storilnostna usmerjenost: otroke in mladostnike že zgodaj usmerjamo k uspehu, delu, znanju, veljavi in šele potem k nežnosti in sočutju — prav raziskave kažejo, da so ustvarjalna povezovanja z ljudmi, občutje in razumevanje med ljudmi pomembnejši za občutek sreče, zadovoljstva in zdravja.

Naša socialistična morala razlašča ideje in ideale bratske povezanosti, mirnega sožitja med ljudmi, enotnosti in sodelovanja. Naša podzavest pa je še polna idealov preteklosti, ki je blagorala ubogljivost malih in neomoljivost odraslih avtoritet.

Navpična hierarhija naše »kulture« je pogosto v nasprotju s človekovo naravno potrebo po enakosti, bratstvu, povezovanju ali vodoravni povezanosti.

Naše otroke že v vrtcu vzgajamo v tekmovalnosti, borbenosti, v prizadevanju za uspeh za vsako ceno, znanje in uveljavljanje po pameti... Ze cibabni kaj kmalu ugotove, da morajo poskati ravnotežje med veljavo posameznika med drugimi in povezovanjem z drugimi. Predsodki staršev in učiteljev, da je idealen otrok tisti, ki uboga, ki je priden in pokoren, so v nasprotju z naravno potrebo otrok po bratski povezanosti, enakosti, sočutju, medsebojni pomoči, nežnosti.

Vzorno vzgojeni otroci skrbnih staršev so ponavadi uspešni v šoli, šolanje nadaljujejo v višjih in visokih šolah in se uveljavijo v družbi. Taki odličnjaki pa kaj kmalu začutijo, da jim povprečni in manj uspešni uspehe zavidajo, jih čustveno odklonijo, če niso hkrati tudi dobrosrčni prijatelji in družabni tovariši.

Harmonična kombinacija »očetovske avtoritete« in »materinske dopustljivosti« doma omogoča otroku tudi v šoli, da vzor znanja dopolni s potrebo po čustvenem povezovanju.

Podobno kot je na vprašanje, kako naj ravnamo z otrokom, pravi odgovor: »strogo in popustljivo hkrati« — je tudi v šoli najbolj zdravo, če učitelj zahtevam po vzornem znanju dodaja še vrednote prijateljske pomoči, negovanje različnosti in večvrstnosti, bogastvo razlik in strpno naravno razporeditev dosežkov posameznikov — od ideala vse do poraznega nič — okrog najpogostejše »zlate sredine«.

Ideal vsestranske osebnosti

Vsestransko razvita socialistična osebnost je pojem, ki ga naša ustava oblikuje na znanostih o človeku. Zrelost človeške osebnosti je opredelila tudi Organizacija združenih narodov. Ideali vzgoje sledijo željam človeštva po lepem, dobrem, popolnem, kolikor je to mogoče v labirintu predsodkov iz preteklosti in skozi zakonitosti identifikacije.

Mladostnikovo potovanje k zrelosti je dolgotrajno, zahtevno in naporno zanj in za njegove naravne in poklicne vzgojitelje. Naši petnajstletniki so v vrtincu bioloških in kulturnih nasprotij, izsledki raziskav pri nas (dr. Iva Šegula) in drugod po svetu (A. Muchow) pa kažejo, da večina le najde ravnotežje med svojimi potrebami in zahtevami okolja v zrelem samoodločanju, ki uvršča v sistem vrednot hkrati egoizem posameznika in dolžnost do drugih.

Žal pa se mnogi mladostniki v iskanju življenjskega smisla tudi zlomijo. Protest proti strogim avtoritetam postane nekaterim edina smer življenja in s slabim rušijo tudi dobro. Korenine destruktivnega življenja (delikvenca, mamila, samomor) so v primarnih odnosih staršev do otrok nekoč in ponavljaju konflikto s poklicnimi vzorniki danes. Lastnosti staršev in učiteljev vzgajajo dosti bolj, kot njihove besede.

Zavedno in nezavedno pomenjanje vrednot in idealov

Naši petnajstletniki so potrdili, da so bolj kot zahteve, zapovedi, grožnje in kazni v vzgoji osebnosti pomembne lastnosti

vzgojiteljev. Lastnosti osebnosti, način vedenja in delovanja staršev in učiteljev nekako »mimogrede« oblikujejo mlado osebnost; ta rada posnema lastnosti, ki zavarujejo čustveno vez in zaupanje v druge in osebno veljavo hkrati.

Naša raziskava nas je ponovno prepričala, da je del pedagoškega procesa, ki posega v svet otrokovega čustvovanja, etičnih vrednot, značajskih idealov, zanimanj, nazorov, stališč, vrednot, idealov... težko merljiv, zapleten in bolj podzavesten kot zavesten.

Težko merljivi in zapleteni proces identifikacije mladost-

nika z družbenimi predpisi in ideali ni le razumsko sprejetje resnice, pravilnega ali nepravilnega, temveč povezuje čustvene zrelosti z vrednoto, ki jo bolj občutimo, čutimo, slutimo, želimo... in jo je težko opisati.

Želje petnajstletnikov za srečo smo primerjali z lestvico vrednot, ki jih je leta 1969 ugotavljala Iva Šegula in s splošno poznanimi hierarhijami vrednot humanistične psihologije in antropologije.

Te želje naših petnajstletnikov je mogoče primerjati tudi z ideali samoupravnega socializma, kot ga opredeljuje ustava in V. Rus v svojih razpravah:

Osem želja petnajstletnikov za srečo	Ideali socialistične družbe
1. zdrave in dolgo življenje	- socialistični humanizem
2. zaželen poklic	- delo kot najvišja vrednota
3. srečna družina, ljubezen, razumevanje	- demokracija
4. mir v svetu, prijateljstvo med narodi	- samoupravljanje
5. uspeh v poklicu, napredovanje	- nagrajevanje po delu
6. gmotna podlaga, stanovanje, avto	- enakopravnost
7. športni uspehi	- sožitje med narodi
8. napredek znanosti	- pomoč nerazvitim

Takih in podobnih lestvic vrednot bi bilo mogoče sestaviti še veliko. V naši raziskavi smo sledili spontanim izjavam mladostnikov, v katerih se zrealizirajo tudi vrednote časa in »arhetipi«.

Mlad človek ni nepopisan list

Ne samo naša (in druge) raziskava, temveč tudi vzgojna praksa nam potrjuje, da mlad človek ni »nepopisan list«, na ka-

rod nezavedno tudi ideal preteklosti v prihodnost in ohranjajo univerzalno etiko življenja, ki je kljub različnim zgodovinskim opredelitvam narodov in kultur hkrati univerzalna, humanistična, planetarna.

Da bi se ideali mladih rodov dopolnili in prerasli sodobne družbene predsodke kot dediščino preteklosti z idejami socialističnega humanizma, ki daje prednost matricentričnemu zaupanju, sočutju, prijateljstvu, pred tekmovalno borbenostjo in uveljavljanjem moči, pameti, hitrosti, bodo morali verjetno še mnogi rodovi preživljati zavedna in nezavedna nasprotja med pametnim in dobrim, razumskim, čustvenim, nujnim in zaželenim, da bi jih združili v harmonijo.

Če je cilj naše vzgoje zdrava vitalnost in ustvarjalnost, ko človek sam s svojim delom uresničuje svoje želje in hkrati upošteva želje in potrebe drugih, zaupa vase in v druge, in se ne boji sočloveka, sovražnika, potem je tudi sredstvo, s katerim tak cilj dosežemo, človeško, naravno in kulturno hkrati.

Mnenja petnajstletnikov našega časa so le relativen kazalnik vrednot današnje mladine, potrjujejo pa nam, da rodovi prenašajo in sprejemajo družbene vrednote skozi nasprotja med preteklostjo in prihodnostjo, med zavednimi ideali in podzavednimi predsodki.

Pomirja pa, da so naši mladostniki tudi v času tako imenovanega razpadanja patriarhalne kulture in iskanja idealov novega humanizma izjavili, da se jim zdi potrebnejše prijateljsko povezovanje med ljudmi (in narodi) kot nadvladovanje pametnejšega. Vprašanje pa je, ali ni ob tem tudi nekaj solidarnosti in sočutja. T.K.

dopisniki
poročajo

VITANJE

Osnovna šola poimenovana po 3. bataljonu VDV

Ob letošnjem občinskem prazniku Slovenske Konjice, ki ga slavijo 12. oktobra, je skupščina občine podelila domicil 3. bataljonu 3. brigade Vojske državne varnosti, hkrati pa poimenovala Osnovno šolo Vitanje po 3. bataljonu Vojske državne varnosti.

V Osnovni šoli Vitanje so že dalj časa razmišljali o imenu, ki bi ga šola prevzela o pomembni osebi, partizanski enoti ipd. Ugodna in primerna priložnost se je ponudila letos, ko je skupščina borcev občine Slovenske Konjice sprejela predlog, naj skupščina občine Slovenske Konjice podeli domicil 3. bataljonu VDV.

S kakšno utemeljitvijo je skupščina občine Slovenske Konjice podelila domicil 3. bataljonu VDV in po njem poimenovala Osnovno šolo v Vitanju?

Ob ustanovitvi 3. brigade VDV je bil 10. septembra 1944 ustanovljen tudi 3. bataljon. Jedro tega bataljona so sestavljali pripadniki Šaleško-misljinske skupine VOS, med katerimi je bilo tudi precej borcev iz tega dela Pohorja. Bojno območje za delovanje 3. bataljona med vojno je bilo Pohorje s Šaleško-Misljinsko dolino. Zato ni naključje, da se je v vrstah tega bataljona bojevala petina borcev z območja zdajšnje občine Slovenske Konjice. Tretji bataljon je izvedel številne akcije na tem območju.

Učitelji Osnovne šole Vitanje so si zadali nalogo, da bodo podrobno proučili in seznanjali mladino z zapletenimi nalogami, ki jih je slovensko partizansko vodstvo zaupalo enotam VDV. Vojska državne varnosti je bila namreč slovenska posebnost z mnogimi nalogami boja proti gestapovcem in vohunom, proti okupatorjevim vrinjenjem, pomagačem in izdajalcem. VDV je opravljala odgovorno nalogo: varovala je razvijajočo se ljudsko oblast, poverjeništa OZNA, KP in OF. Ob opravljanju teh nalog so se borci VDV usposabljali za naloge, ki so jih čakale in so jih morali prevzeti po osvoboditvi.

Učitelji in učenci Osnovne šole Vitanje se bodo seznanili tudi z delovanjem VOS na Slovenskem, ki je bila predhodnica VDV. VDV je prevzela dragocene izkušnje in osebe VOS. VDV pa je pomembna tudi za kasnejšo izgradnjo NO. Kakor je VDV črpala bojne izkušnje in kadre od VOS, tako je sama postala kasneje temelj za oblikovanje KNOJ. Bojna pot VDV se je nadaljevala po KNOJ še nekaj let po končani vojni. Po deželi so se potikale posamezne skupine vojnih zločincev, ki se niso hoteli predati in so se še naprej znašali nad nedolžnim prebivalstvom. Treba je bilo zaščititi mirno graditev porušene domovine.

Pripadniki VDV in NO so postali čuvarji meja nove Jugoslavije, kjer so še dolgo potekale male vojne z različnimi sovražniki. Posebno težko je bilo v času informbiroja, ko so vzhodne države organizirale razne provokacije in obmejne incidente.

V tem boju za zavarovanje pridobitev ljudske revolucije, za mirno graditev domovine — za to so se pripravljali in usposabljali borci VDV — je po vojni padlo še več kot 1.500 pripadnikov Korpusa narodne obrambe Jugoslavije.

Poimenovanje Osnovne šole Vitanje naj bi ohranilo trajen spomin na borce 3. bataljona 3.

brigade VDV. Ob tem imenu in spominu pa naj bi vzgajali pri mlademu rodu vse tiste lastnosti, ki so bile svete pripadnikom te enote. V VDV so bili sprejeti samo preskušeni borci, ki so svojo predanost revoluciji dokazali v boju. Brezmejno so bili vdani domovini, tekmovali so v borbenosti in v natančnem opravljanju dobljenih nalog. Bili so skromni in pošteni, med seboj pa so gojili tovarištvo in spoštovanje.

Največja zahvala in oddolžitev padlim in žrtvovanim za zavarovanje pridobitev NOB in ljudske revolucije je poimenovanje šole po tej slavni partizanski enoti in s tem prenašanje lastnosti borcev te enote na mladi rod.

FRANJO MAROŠEK

LITIJA

Sodelovanje se krepí

Vsakoletna srečanja slovenskih osnovnih šol, ki se imenujejo po Francu Rozmanu-Stanetu, se uspešno nadaljujejo; pred dvema letoma so se začela v Šmartnem pri Litiji, lani smo bili v Mariboru, letos pa v gostoljubni Beli krajini — v Dragatušu. Tokrat smo povabili k sodelovanju še Splošno vojaško srednjo šolo Franc Rozman-Stane iz Ljubljane.

Domačini so nas pred vasjo pričakali v narodnih nošah in nas pospremili do kulturnega doma, kjer so nam predstavili svojega rojaka pesnika Otona Župančiča in bogato folklorno dejavnost. Po kosilu so učence seznanili z zgodovino zibelke partizanstva, odrasli pa smo se pogovorili o zborniku, ki naj bi ga izdali ob 40-letnici Stanetove smrti. Nato smo se vsi odpeljali na ogled nekaterih spomenikov NOB. Pomudili smo se pred mogočnim pomnikom revolucije nad Črnomljem, s šopkom cvetja smo se na Lokvah poklonili spominu padlega komandanta Staneta, uspelo srečanje pa smo sklenili z obiskom Baze 20.

Ko smo se poslavljali, smo si obljubili, da se čez leto znova srečamo; takrat bo prvič gostiteljica osnovna šola iz Sentvida nad Ljubljano.

B. Ž.

KOČEVJE

Kiparska kolonija

V počastitev 40-letnice Zbora odposlancev slovenskega naroda, AVNOJ in ustanovnega kongresa zveze mladine so na Osnovni šoli Zbora odposlancev v Kočevju pripravili kiparsko kolonijo. Pod strokovnim vodstvom likovnega pedagoga in akademskega kiparja Staneta Jarma je trinindeset učencev izdelalo prav toliko kipov v lipovini, ki so jih potem razstavili v šolski avli.

Ob slavnostnem praznovanju 40-letnice Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju je upokojena ravnateljica in udeleženka zbora Tilka Kovačević pred osnovno šolo, ki nosi ime po znamenitem zgodovinskem zboru, odkrila spomenik z imenom šole, delo akademskega kiparja Staneta Jarma.

FRANČ BRUS

TITOVO VELENJE

Podelili Šilihova priznanja

Kar dosežemo v življenju velikega in koristnega brez naporov in borbe, je le malo ali nič vredno.

V znamenju tega Šilihovega citata je bila v soboto, 1. oktobra 1983, v Kulturnem domu Ivana Napotnika v Titovem Velenju slavnostna seja skupščine Občinske izobraževalne skupnosti Velenje, na kateri so prvič podelili Šilihova priznanja in priznanja Občinske izobraževalne skupnosti Velenje, pedagoškim in drugim prosvetnim delavcem, za uspešno in ustvarjalno delo v vzgoji in izobraževanju v občini Velenje.

»Srečni smo in ponosni, da lahko to storimo!« je poudaril v slavnostnem govoru predsednik skupščine Janez Zore. »Srečni in ponosni tudi zato, ker nosijo priznanja Šilihovo ime in izročilo, saj je bil ta slovenski pedagog, znanstvenik in mladinski pisatelj — naš rojak in svetel zgled slovenskega šolnika in ljudskega učitelja polpretekle dobe, ki je prehodil vse stopnje izobraževanja in trnovo pot nekdanjih naprednih slovenskih učiteljev.«

O liku učitelja in njegovem deležu pri ohranjanju narodove dediščine, kulture in zavesti na križpotju sedanosti s preteklostjo in prihodnostjo, je zavzeto govoril predsednik Odbora za priznanja Karel Kordeš in poudaril, da »dobrega učitelja družba ne more poplačati; ni ga v preteklosti, ne danes in ga tudi v prihodnosti ne bo. Dober učitelj ima svoj ponos in pozna svojo ceno, čeprav je nikomur ne zaračunava. Dovolj bo le, če bo družba prav cenila njegovo delo in upoštevala njegovo dostojanstvo ter ustvarjalno družbeno vlogo«. Kako malo je potrebno...

Ob tej priložnosti so nagrajenec in povabljenim gostom pripravili zanimiv in bogat kulturni spored, ki so ga zelo kakovostno izvedli učenci Glasbene šole in

Srednje družboslovne šole iz Titovega Velenja.

Najvišja priznanja Šilihove plakete, ki se podeljujejo za dolgoletno, uspešno in življensko delo v vzgoji in izobraževanju, so prejeli: Angela Vutkovič, Marija Žorž, Franjo Arlič, Edmund Kmecl in Vinko Šmajš.

Šilihove značke za večletno prizadevno in posebno uspešno delo v vzgoji in izobraževanju so prejeli: Manica Blatnik, Pavla Lipnik, Jelena Pečovnik, Spomenka Radovanović, Marija Žužek, Rozalija Černovšek, Majda Lesničar, Marjana Štumberger, Marjan Pistotnik, Nežka Mlakar, Ivanka Prašnikar, Roža Veber, Karolina Mavec, Mira Preložnik in Darinka Kramar.

Šilihova priznanja za posebne uspehe pri vzgojno-izobraževalnem delu so prejeli: Marija Bole, Anton Buhak, Marica Britovšek, Milena Mihelec-Demšar, Herma Groznik, Marica Hojan, Jožica Jurkošek, Anton Skok, Majda Šuk, Anita Valenčak in Magda Zalar.

Podelili so tudi priznanja izobraževalne skupnosti Velenje, ki se podeljujejo za posebne uspehe pri razvijanju vzgojno-izobraževalne dejavnosti in za posebno uspešno sodelovanje pri izvajanju celotnega procesa vzgoje in izobraževanja — posameznikom ali organizacijam in društvom. Ta priznanja so prejeli: Franc Avberšek, Rudi Kobolt, Emil Prah, Tone De Costa, Jožka Dolinar, Slavka Vaithauser, Marija Čonkaš, Ivanka Rabič, Krajevna skupnost Konovo, Občinska zveza prijateljev mladine Velenje, DO TGO Gorjenje, DO VEGRAD, DO REK TOZD izobraževanje.

Vsem iskreno čestitam!

SREČKO PETERLIN

Prvi člani fotografskega krožka v Osnovni šoli na Dovjem leta 1963

MOJSTRANA

20 let fotografskega krožka

Letos mineva 20 let, odkar je bil ustanovljen fotografski krožek na nekdanji šoli na Dovjem. Zaradi pomanjkanja prostora so si temnico uredili v nekdanji pralnici na šolskem dvorišču, ko se je šola preselila v Mojstrano, pa so dobili sodobno temnico v novi šoli. Fotografski krožek je od začetka vodil Izidor Trojar, kasneje pa Tomo Surjan.

Že leta 1964 so sodelovali na razstavi fotografij. Od takrat pa se je fotografska dejavnost vse bolj širila. Vsako leto pa so učenci prikazali svoja dela na občinskih in republiških razstavah. Najuspešnejši so bili leta 1975,

-tr

BUČKOVCI

Brez receptov in sporazumov

Poznamo veliko teorij in praktičnih izkušenj o sodelovanju med osnovno šolo in organizacijo združenega dela. Poznamo osnutke samoupravnih sporazumov, pa tudi sklenjene samoupravne sporazume, s katerimi se obe strani obvezujeta, da bosta vsaka po svoje pripomogla k sodelovanju. Tudi Osnovna šola Bučkovci ima veliko izkušenj na tem področju. Leta 1972 je šola praznovala 100-letnico. Takrat je opravil gradbeno delo pri obnovi šolske stavbe GIP GRADIS GE Maribor, tedanji vodilni delavci GRADISA pa so prevzeli pokroviteljstvo nad šolo in proslavo. Začelo se je uspešno sodelovanje brez pisnih dogovorov. GRADIS je vsako leto ob novem letu obdaroval naše učence s primernim darilom, učenci pa so pripravljali kulturne sporede za delavce na gradbiščih po vsej Sloveniji.

Še tesnejše sodelovanje pa se je začelo, ko smo se pripravljali na praznovanje 200-letnice šolstva v kraju in 110-letnice šole. Skupno smo načrtovali celotno obnovo šolske zgradbe in program slovesnosti. Ne bom našteval, kaj vse je prispeval GRADIS ob tej priložnosti, poudaril pa bi rad, da je pri vsem tem naj-

pomembnejše razumevanje potrebe šole, pristni odnosi in po-
navanje dela.

Mislím, da ni najpomembnejša gnotna korist šole. Ko nek čutita, da se pokroviteljstvo nima za življenje in delo, osnovna šola in organizacija združenega dela sodelujeta tuje v poklicnem usmerjanju in sveto-
tovanju, ko je organizacija združenega dela pripravljena rešiti tudi druge probleme, ki se pojavljajo na šoli — potem samo pravní sporazumi celo utesnijo jejo nadaljnje sodelovanje. P-
trebna je tudi drobna pozornost, ki jo lahko osnovna šola izkaže čestitko ali vizitko ob praznikih in jubilejih v organizaciji združenega dela.

Na praznovanje letošnjega septembra smo povabili vse učitelje, ki so poučevali na naši šoli in vse vidnejše predstavnike občine. Proslave se je udeležilo tudi veliko domačinov. Najpogostejše je bilo vprašanje: kako so dobili takega pokrovitelja? Težko nam je bilo odgovoriti, za to ni recepta — edino, kar je program dolgoročnega sodelovanja.

ALOJZ MAKOTER

Spomenik pred šolo v Kočevju, ki so ga izdelali učenci (Foto: F. Brus)

obramba
zaščita

Optimizem za vse čase

Šolli Narodnega heroja Matija Blejca-Matevža v Mengšu

Tistega lepega sončnega dne sem se namenila v Mengeš, v osnovno šolo narodnega heroja Matije Blejca-Matevža. Prvi vtis je pogosto kar pravišen, je bil po mojem obisku takle: prijetna obala s prijetno ravnateljico. Soobno šolsko poslopje, zgrajeno pred desetimi leti, posajeno na ob gozdiča in pred velik travnik, katerem so že uredili teniško igrišče, ki so ga pomagali graditi krajanji. Na drugi strani šolski majhen, pa skrbno obdelan za okras in »praktično uporabo«. Predvsem pa veliko, veliko cvetja — ostanek vrtnarije, je cvetja prepustila v oskrbo in njenim učencem.

Takrat, pred desetimi leti, nisva bili srečni, da imamo novo šolo, je začela pogovor ravnateljica Antonija Perčič, »in zato še malo razmišljali, da bo kaj malo premajhna. Premalo razredov imamo, na to, da bi kaj razširili, pa za zdaj niti pomisliti ni smemo. Prostorško stisko pa je rešila gradnja nove šole v Trzinu, v kateri je osem oddelkov — prvega do četrtega razreda — in pomeni 160 učencev. Stavbo nisva sicer že popravili, kolikor je mogoče, upamo pa, da bomo vendarle zgradili novo — s našim prispevkom. Tako bi postala osnovna šola v Trzinu popolna in lemetka, v naši šoli pa bi bilo nekaj časa dovolj prostora. Za zdaj pa nam ni kaže druga kot to, da kar najbolj izrazimo možnosti, ki jih imamo.«

Narediti pa se vendarle da marsikaj. Še lani smo imeli dvoimenski pouk, ob polletju pa smo pouk organizirali tako, da imajo učenci na predmetni stopnji pouk le dopoldne. Precej izboljšavosti je bilo treba in malo dobre volje, pa je šlo. Starši pa učitelji, smo namreč ugotovili, da je posebno za učence in učencev v osemih razredov škodljivo, če imajo pouk popoldne. Naj veste da si otroci pri trinaj-

stih, štirinajstih letih ne znajo razporediti časa. Zelo veliko nam je do tega, da imajo učenci osemih razredov čim boljše učne uspehe, saj sicer v usmerjenem izobraževanju ne bi mogli dobro uspevati. Vprašanje je tudi, ali bi lahko prodrli v šole, ki zahtevajo boljše učni uspeh.

Pedagoginja Anica Justinek pa je dodala: »Analiza učnih uspehov v prvih razredih srednjega usmerjenega izobraževanja — resda le v prvem polletju — je pokazala, da so naše ocene dober kazalnik za napredovanje naših učencev v srednji šoli. Ocene pri posameznih predmetih v osmem razredu primerjam z ocenami pri istih predmetih v srednji šoli. Prvi podatki kažejo — vendar le pri posameznikih. Analizo nameravam nadaljevati — vsaj štiri leta. Le tako bomo namreč lahko preverjali ocenjevanje naših učiteljev — in tudi naše delo. Nasploh namenjam na naši šoli veliko pozornost usmerjanju učencev — od že ustaljenega testiranja, pogovorov o poklicih in izbiri poklica do obiskov v bližnjih delovnih organizacijah. Veliko delamo tudi s starši, saj vemo, da ti zelo odločilno vplivajo na izbiro šole in s tem poklica. Že od petega razreda imamo predavanja za starše in pogovore z njimi. Pa še to srečo imamo, da smo na obrobju Ljubljane in se tako učenci usmerjajo bolj v proizvodne poklice, veliko manj pa v druge. Zanimivo je, da se jih je lani kar precej odločilo za agroživilske usmeritve v Kamniku. Najbrž je k temu pripomoglo delo na vrtu in delo na posestvu v Jabljah, kjer je poskusni center, s katerim prav dobro sodelujemo.«

»Srečo imamo,« pravi ravnateljica Antonija Perčič, »da dobro sodelujemo z združenim delom v kraju, z vsemi tovarnami, še posebno pa s krajevno skupnostjo. Seveda pa je še veliko možnosti: iščemo jih in o njih razmišljamo ter marsikaj dosežemo. Z zunanjimi mentorji je pa takole: od 21 mentorjev interesnih dejavnosti jih je zdaj skoraj polovica zunanjih, predvsem za športne dejavnosti, tabornike in gasilce, pa vendar — za začetek ni tako slabo. Najbolj pa sem vesela tega, da naša krajevna skupnost tako dobro sodeluje z našo šolo. Skupaj načrtujemo akcije — pa naj gre pri tem za kulturne prireditve, za proslave, za čiščenje kraja in urejanje okolice šole ali pa za gradnjo športnih igrišč. Posebno dobro sodelujemo s Centrom za invalidno mladino v Kamniku. Že lani so učenci osemih razredov zanj opravljali manjša dela, letos pa smo sodelovanje razširili in poglobili. Dva tedna so učenci učenci višjih razredov, osmošolci pa so proizvodno delo že opravili. Seveda so bili nekateri bolj, drugi manj hitri, posebno pa me je razveselilo to, da so pomagali drug drugemu in dokazali, da so res prijatelji. Vsi učenci so se — vsak po svojih močeh — izkazali pri delovni akciji urejanja okolice šole. Ko bomo ustanovili pionirsko zadrugo — in to bo prav kmalu — bo prav gotovo še boljše. Zasadili bomo sadno drevje, pri tem pa nam bo pomagal strokovnjak podjetja Semasadika, ki nas bo vodil pri gojenju tega drevja. Še bolj kot doslej se bomo povezali tudi z našim pokroviteljem, z Melodijo iz Mengša.«

Z Antonijo Perčič sva se seveda pogovarjali tudi o uresničevanju novega učnega načrta za

osnovno šolo, pa o predlogih stabilizacijskih ukrepov, ki so imeli v osnovnih šolah tolikšen odmev.

Z novimi programi skorajda ni težav, o vsem se dogovarjajo na aktivih, manj »prijetni« pa so seveda predlogi stabilizacijskih ukrepov. Sicer pa je v šolah v domaški občini že zdaj tako, da imajo precej ostrejša normativna, pa tudi druge varčevalne ukrepe kot drugod. Cena oddelka je na primer za 14 odstotkov nižja od republiškega povprečja, v normativnih občinskih izobraževalnih skupnostih ni razširjenega programa, ni razširjenega obsega interesnih dejavnosti, ni sofinanciranja šole v naravi itn. Še precej stvari, ki jih »denarnica« občinske izobraževalne skupnosti ne upošteva, je našela ravnateljica. Dodala je tudi, da je v razredu, ki ima 36 otrok, res težko pouk individualizirati, upoštevati vsakega otroka.

»Veliko bi se morali še dogovarjati in končno vendarle dokazati, da v tako številnih razredih ni mogoče delati. Ta problem bomo rešili, ko se bomo združili v skupnost osnovnih šol. Enotno bomo nastopali, glasnejši bomo in uporabniki nas bodo morali poslušati. Takrat bo res lahko živela svobodna menjava dela.« je rekla optimistično ravnateljica. In prav ta optimizem, pravzaprav že prepričanje je tisto, kar te pri njej privlači.

»Saj se res samo hvalimo, toda verjemite, tudi tarnanje ne bi pomagalo. Bomo pa marsikaj poskušali, saj imamo srečo...« Tisto o sreči je povedala tako, kot da so uspehi odvisni le od naključja... In od kod jemlje to dobro voljo? Srečna je zaradi vsega: ker imajo dobre učitelje, prizadevno pedagoginjo in učence, ki si v šoli — to je že zdaj jasno — ne nabirajo samo znanja, ampak tudi dobro voljo, veselje do dela za nadaljnjo pot.

JASNA TEPINA

Kako izobražujemo vojakinje

Poskusno obdobje vojaškega pouka od 1983 do 1985

Z uvajanjem vojaškega pouka za ženske, ki so se prostovoljno prijavile v našo armado, uresničujemo ustavno in zakonsko pravico vsakega državljana SFRJ, da se usposablja za obrambo domovine.

Ker ženske niso vojaške obveznice in jim ni treba opravljati vojaškega roka, jim je novi zakon zagotovil možnost, da se lahko prostovoljno prijavijo k vojaški vzgoji. Po končanem vojaškem pouku ostanejo vojaške obveznice na področjih, za katera so se usposobile. Tako razširjamo sodelovanje žensk pri opravljanju vojaških dolžnosti in dela v splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčitvi. Z vojaško vzgojo se bodo usposobile za opravljanje dolžnosti vojakov,

javi v armado, odpira nove možnosti glede na izenačeno vlogo moških in žensk v splošnem ljudskem odporu.

Preden bo uveljavljen sistem redne vojaške vzgoje za ženske, bo poskusno obdobje, ki naj bi odgovorilo na vprašanje, ali je treba uvesti redno, prostovoljno ali obvezno, vojaško vzgojo za ženske. (Anketa leta 1980 je pokazala, da se je 80 odstotkov vprašanih žensk opredelilo za prostovoljno vojaško vzgojo.)

Poskusno obdobje te vzgoje za ženske se je začelo v drugi polovici leta 1983 glede na potrebe armade in glede na možnosti pouka v vojaških enotah in ustanovah, trajalo naj bi do sredine leta 1985. Takrat se bodo izoblikovali predlogi za sistemsko reši-

mlajših oficirjev in rezervnih oficirjev. Tako nadaljujemo tradicije našega boja, v katerem je sodeloval krog dva milijona žensk.

K vojaški vzgoji, ki temelji na prostovoljni odločitvi, poklicjejo samo tiste ženske, ki izpolnjujejo določene pogoje glede na starost in zdravstveno sposobnost: tiste, ki v koledarskem letu izpolnijo 19 ali do 27 let.

Prostovoljna vojaška vzgoja za ženske lahko traja najmanj dva in največ šest mesecev. Trajanje vojaškega pouka se določi glede na dolžnosti, ki jih bodo opravljale, potem ko se bodo usposobile.

V poskusnem obdobju bo pouk trajal šest mesecev v šolah za rezervne oficirje, nekaj manj kot tri mesece pa bo trajalo usposabljanje za opravljanje dolžnosti v rodovih in službah.

Prostovoljni vojaški pouk načrtujejo in organizirajo glede na potrebe armade in glede na možnosti vojaških enot in ustanov, kjer bo pouk potekal.

Načrtovanje in priprava pouka sta odvisna od števila prijavljenih žensk in od potreb po dopolnjevanju armade.

Ceprav je vojaška vzgoja za ženske prostovoljna, pomeni posebno obliko vojaške obveznosti: ženska, ki so jo poklicali — vstopila je v vojaško enoto ali v vojaško ustanovo — se mora udeleževati pouka toliko časa, kolikor je določeno v načrtu in programu.

Ob vstopu v vojaško enoto ali ustanovo postane vojakinja, v šolah za rezervne oficirje pa gojenka. To pa pomeni, da ostane vojaška oseba do tistega dne, ko jo odpustijo iz enote ali ustanove.

Med prostovoljno vojaško vzgojo nosi ženska uniformo, podrediti se mora vojaškemu redu in disciplini ter ima vse druge pravice in obveznosti, ki so predpisane za vojake.

Poleg pravic s področja socialne zaščite, ima pravico do določenih prejemkov, do povračila nekaterih potnih in drugih stroškov, do delovnega odmora in dopusta in druge pravice, ki jih določa zakon o službi v armadi.

Zakon o vojaški obveznosti, po katerem se lahko ženske od 19. do 27. leta prostovoljno pri-

tev glede vojaške vzgoje za ženske.

Določba predvideva, da se bodo ženske vzgajale za dolžnosti vojaka, mlajšega oficirja in rezervnega oficirja. Pouk usposabljanja za dolžnost vojaka in mlajšega oficirja bo potekal v vseh rodovih armade (razen v oklepni enotah) in v tehniški, intendantski, zdravstveni in prometni službi. Pouk v šolah rezervnih oficirjev bo usposabljal ženske za opravljanje dolžnosti komandirka voda, referentk intendantske, zdravstvene in prometne službe, za zdravnice različnih profilov, za politične in partijske organe, za predavateljice v vojaških šolah tehniške in elektrotehniške stroke, za inženirke, konstruktorice, tehnologinje, laborantke itn.

V šolah za rezervne oficirje bo trajal pouk šest mesecev, od tega bo prvi del (tri mesece) potekal v šolah rodov in služb, drugi del (tri mesece) pa bo zajelo opravljanje staža v ustreznih vojaških enotah, službah ali v ustanovah.

Povedati je še treba, da bo vsaka ženska, ki je sposobna opravljati vojaški poklic, razporejena (po pravilih) na tisto področje, kjer bo lahko najbolje uveljavila svoje strokovne in druge sposobnosti.

Ženske se lahko prijavljajo k prostovoljni vojaški vzgoji vsako leto v prvem trimesečju pri ustreznem občinskem organu.

V prijavi lahko navedejo, kje se želijo izobraževati, v katerem rodu, službi ali v kateri šoli za rezervne oficirje.

Željam bodo skušali ustreči glede na merila in možnosti enot in ustanov, določenih za vojaško vzgojo žensk.

Letos so ženske — prostovoljke poklicali k vojaški vzgoji julija in oktobra, leta 1984 jih bodo poklicali v januarju, aprilu, v juliju in oktobru, leta 1985 pa januarja in aprila. Po ustaljenem načelu jih bodo napotili v enote JLA, ki so na ozemlju drugih republik ali pokrajin.

In še to: tiste ženske, ki se bodo pri izobraževanju za mlajše oficirke posebno izkazale, bodo po končanem izobraževanju napredovale v razvodnice, deseterke ali mlajše vodnice.

T. D.

SEMINAR ZA SLOVENSKE ŠOLNIKE NA TRŽAŠKEM

Zgled sodelovanja med kulturama

Tako kot vsako leto je bil tudi letos na Tržaškem seminar, namenjen prosvetnim delavcem, ki poučujejo v slovenskih šolah različnih vrst in stopenj. Letošnji seminar je bil že 19. po vrsti, potekal pa je v kulturnem domu in na botaničnem vrtu »A. M. Slomšek«.

Seminar se je začel slovesno 1. septembra 1983 v Kulturnem domu v Trstu. Slovesnosti so se udeležili predstavniki kulturne, politične in administrativne življenja iz dežele Furlanije-Juljske krajine in iz matične domovine Slovenije. Med udeleženci so bili tudi centralni inštruktor prosvetnega ministrstva prof. Angioletti, tržaški šolski direktor De Rosso, generalni južnoslovanski konzul Mirošič, peškovski svetovalec za slovenske šole na Tržaškem prof. Fatur, talijanski konzul v Kopru Ludovico Tassoni, predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo Majda Poljanšek in drugi gosti z obeh strani meje.

Na slovesnosti ob začetku seminarja je pozdravil udeležence šolski skrbnik Luigi De Rosa. Poudaril je, da lahko pomen vsakega seminarja strnemo v samo misel: pobuda je zgled sodelovanja med kulturama. Zahvalil se je vsem, ki so omogočili izvedbo seminarja in poskrbeli, da smo bili na Tržaško predavateljice iz Slovenije.

Predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo Majda Poljanškova je poudarila pomen stvarjalnega sožitja ljudi iz vseh sosednjih dežel na podlagi

enakopravnosti in medsebojnega sporazumevanja.

Predavanja so se začela že 6. septembra. Tema predavanja, namenjenega vzgojiteljicam, je bila: Govorna vzgoja v predšolski dobi. Poleg zelo zanimivega predavanja so se vzgojiteljice po skupinah udeležile hospitacije v otroškem vrtcu v Luciji pri Portorožu.

Učitelji so poslušali predavanja: Žive besede slovenskega jezika, Otrok — družina in šola dandanes in Otroški ljudski instrumenti in otroški plesi v osnovni šoli.

Profesorji so bili razdeljeni v dve skupini, in sicer: profesorji matematike in naravoslovnih predmetov so poslušali Poglavitje iz sodobne matematike in Genetski inženiring. Profesorji slovenske, jezikov in drugih humanističnih predmetov so sledili predavanjem na temi Pomen psiholingvističnih spoznanj za pouk materinske in O pomenu estetske vzgoje za otrokov razvoj. Predavanja, ki sta bili namenjeni vsem prosvetnim delavcem, sta potekali v veliki dvorani Kulturnega doma v Trstu.

13. septembra je vsem udeležencem seminarja predaval prof. dr. Janko Kos na temo Slovenska književnost in Evropa; 14. septembra pa profesor dr. Anton Trstenjak, ki je obravnaval Poglavitje iz psihologije ustvarjalnosti.

Iz naslovov predavanj vidimo, da so bile teme zelo obširne in zanimive. Posebna novost so bili predavanja o ljudskih instrumentih in plesih in okrogle mize, ki so sledile po vsakem predavanju. Udeležili so se jih lahko vsi

seminaristi, ki so pripravili tudi razne koreferate.

Letošnji seminar je ponovno dokazal, da je seminar za šolnike izredno koristen, saj morajo vsi, ki delajo v slovenski šoli na Tržaškem, v korak s časom in se nenehno seznanjati z novostmi v matični Sloveniji, zlasti na kulturnem in jezikovnem področju.

MARKO PAULIN

iz botaničnega vrta na Lokrumu (Foto: T. Stegovec)

Motiv z Jadrana (Foto: T. Stegovec)

ALI SO VSI VAŠI SODELAVCI
IN SODELAVKE NAROČENI
NA PROSVETNEGA DELAVCA?

NAREDITE KAJ ZA TISTE,
KI GA NE BEREJO REDNO!

PONUJITE JIM SVOJE GLASILO!
NANJ SE LAHKO NAROČIJO
TUDI PO TELEFONU NA ŠTEVILKO

(061) 315-585

Obvestilo

Posvetovanje o rezultatih in ugotovitvah spremljanja srednjega usmerjenega izobraževanja

Posvetovanje, ki je bilo najavljeno v Prosvetnem delavcu, št. 13, z dne 26. 9. 1983, bo v Centru za usposabljanje vodilnih delavcev v gospodarstvu na Brdu pri Kranju in ne v Portorožu, kot je bilo prvotno objavljeno.

Posvetovanje bo 11. in 12. novembra 1983 po že objavljenem programu posveta.

Prijave udeležencev, ki so se prijavili do roka, bomo upoštevali za posvetovanje na Brdu, zato se jim ni treba ponovno prijavljati.

Novosti pri pouku v novi reviji

Časopis Prosvetni pregled iz Beograda vam priporoča revijo Novosti pri pouku (Inovacije u nastavi), ki je edina specializirana revija o moderni izobraževalni tehnologiji pri nas. Namenjena je vsem, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, predvsem pa učiteljem.

V reviji so obravnavani sodobna šolska arhitektura, sodobna organizacija prostora in opreme in multimedijski prijem pri pouku in učenju.

V njej boste našli tudi sestavke o teoretičnih in praktičnih vprašanih problemskega, skupinskega, programiranega in individualiziranega pouka, skupinskega dela in dela v dvojicah,

mikro pouka, diferenciranega in televizijskega pouka, pouka ob uporabi filma in radija in pouka z računalniki.

Revijo urejajo ugledni znanstveni in strokovni sodelavci, uredništvo pa vabi k sodelovanju vse, ki se kakorkoli ukvarjajo s teorijo in prakso sodobne organizacije pouka in učenja.

Revija izhaja vsake tri mesece, letna naročnina pa je: za delovne organizacije 800 din, za posameznike 400 din, za učence in študente 150 din in za naročnike v tujini 1200 din.

Lahko jo naročite na naslov: Prosvetni pregled, 11000 Beograd, Čika-Ljubina 18-20, poštini predal 435.

ŠOLSKI CENTER SEVNICA SVET TOZD SREDNJA TEKSTILNA ŠOLA SEVNICA

razpisuje dela in naloge

— ravnatelja za 4 leta

Pogoji:

- kandidat mora poleg pogojev po 511. členu ZZD izpolnjevati tudi pogoje iz 147. člena Zakona o usmerjenem izobraževanju (Ur. list SRS št. 11/80),
- strokovne, organizacijske in delovne sposobnosti za opravljanje nalog iz pristojnosti poslovnega organa;
- ustrezne moralno-politične vrline, ki izražajo celostnost strokovnih, družbenopolitičnih — etičnih meril ter zagotavljajo dosledno razvijanje in utrjevanje samoupravnih socialističnih odnosov;
- da izpolnjuje pogoje, ki jih določa Družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike v občini Sevnica (Ur. list SRS št. 22/81);

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na Šolski center Sevnica razpisna komisija TOZD Srednja tekstilna šola Sevnica, Savska cesta 2. Prijavi priložite dokazilo o izobrazbi in življenjepis.

Kandidate bomo pisno obvestili o izbiri najkasneje v 30 dneh po končanem zbiranju ponudb.

Obvestilo

Zbirke Loškega muzeja v Škofji Loki so spet odprte! Ogledate si jih lahko vsak dan, razen ponedeljka, od 9. do 12. ure in od 14. do 17. ure. Zbirke so prenovljene, na novo pa so postavljene tele: zbirka NOB, zbirka Umetno cvetje in Loški kruhek ter Stavbarstvo.

Razstavo kipov in risb Petra Jovanoviča bodo odprli 28. oktobra ob 18. uri, ogledate pa si jo lahko do 24. novembra 1983.

Dr. Martin Petančič

Sredi poletja je v 73. letu življenja nepričakovano umrl dr. Martin Petančič. Rodil se je leta 1910 v vasi Pišce pri Brežicah. Osnovno šolo je obiskoval v Brežicah, klasično gimnazijo pa je

končal v Mariboru leta 1929. Na Filozofski fakulteti v Zagrebu je študiral filozofijo, psihologijo in pedagogiko. Tam si je leta 1958 pridobil tudi doktorat pedagoških ved.

Dr. Martin Petančič je več kot 40 let uspešno in ustvarjalno delal na različnih področjih vzgoje in izobraževanja. Bil je profesor in ravnatelj gimnazije, poučeval je na učiteljski v Osijeku in bil nekaj časa tudi njegov ravnatelj. Bil je pobudnik in najzaslužnejši sodelavec pri ustanavljanju višje strokovne pedagoške šole na Reki, ki je prva v Jugoslaviji pripravljala učitelje — pedagoške delavce za pouk na srednjih strokovnih šolah. Njegova zasluga je tudi, da je šola prerasla v visoko industrijsko pedagoško šolo, danes Pedagoško fakulteto na Reki. Vse do upokojitve je bil sodelavec fakultete, kot profesor in dekan, zadnja leta (do 1975) pa zavzet organizator, predavatelj in voditelj podiplomskega študija na tej fakulteti.

Dr. Petančič je bil močna in ustvarjalna osebnost, vedno poln idej, načrtov in izredno navdušen za njihovo uresničevanje, obe-

nem pa stvaren in potrpežljiv. Vsi, ki smo ga poznali, smo občudovali njegovo življenjsko moč in ustvarjalnost. Vedno se je bil pripravljen spoprijeti s katerikoli teoretičnim ali praktičnim problemom vzgoje in izobraževanja in ga pomagati reševati.

Brez pretiravanja lahko trdimo, da je bil pionir industrijske pedagogike in najzaslužnejši za njeno uveljavitev in razvoj pri nas. Industrijska pedagogika, takšna kot jo je uveljavljal in razvijal Petančič, je imela zlasti pomembno vlogo po vojni, ko je bilo treba graditi industrijo in pospešeno razvijati celotno gospodarstvo države. Seveda pa je bilo to mogoče le ob ustrezno usposobljenih strokovnjakih. Problematiki usposabljanja strokovnih kadrov je Petančič posvetil več kot 30 let svojega dela in življenja.

Zelo pomembna pa so tudi njegova dela na znanstveno-raziskovalnem področju. Ukvarjal se je s teoretičnimi pedagoškimi raziskavami, pa tudi z uporabnimi. Sodeloval je pri uresničevanju mnogih projektov. Bil je aktiven sodelavec več znanstvenih in strokovnih inštitutov in zavodov v Jugoslaviji pa tudi zunaj nje. Sodeloval je z nekaterimi večjimi delovnimi organizacijami in njihovimi združenji s področja gospodarstva in družbenih dejavnosti, kot svetovalec in predavatelj.

Napisal je nekaj knjig in več pomembnih študij, razprav in člankov, ki so objavljeni v našem pa tudi tujem pedagoškem tisku. Najpomembnejši in najboljše sta njegovi knjigi Industrijska pedagogika in Ergodidaktika. Za svojo strokovno publicistično dejavnost, pedagoško praktično delo, zlasti pa za njegov prispevek k razvoju pedagoške teorije in prakse je dr. Martin Petančič prejel več odlikovanj, nagrad in povelj, kot na primer red dela III. stopnje, republiško nagrado I. Filipovič, nagrado mesta Reke itd. R. F.

Šolska televizija

OD 25. 10. DO 22. 11. 1983

Premiera	Ponovitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
25. 10.	27. 10.	PEDAGOGIKA	ALI SEM DOVOLJ RADOVEDEN	35'08"
		POKLICNO USMERJANJE	POKLICI V RUDARSTVU	24'35"
8. 11.	10. 11.	VESOLJE	HARMONIJA SVETOV	58'25"
15. 11.	17. 11.	PEDAGOGIKA	NEKATERE JE STRAH	32'10"
		POKLICNO USMERJANJE	POKLICI V ŽIVILSKI TEHNOLOGIJI	27'
22. 11.	24. 11.	VESOLJE	PEKEL IN NEBESA	58'

TREBA BO VARČEVATI!
V VSAKI ŠOLI IN VSAKI
VZGOJNO-VARSTVENI ORGANIZACIJI...

ZATO POŠILJAJTE RAZPISE
IN DRUGE OBJAVE
V SVOJE GLASILO!

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentincič, Viktor Zorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentincič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentincič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštini predal 21, Ljubljana 61104

Ročopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 380 din za posameznike, 650 din pa za organizacije zbruzenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 20 din, pri povečanem obsegu pa 30 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega danka od prometa proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).

kolegom
v
slovo

Mirko Gorišek

Nenadoma, mnogo prezgodaj je odšel od nas Mirko Gorišek, prosvetni delavec v pravem pomenu besede. Rojen je bil v Poljanski dolini, otroška leta pa je preživel v Žalcu. Pet letnikov učiteljskega je končal v Ljubljani in bil že zgodaj prežet z naprednimi idejami. Zato je moral lep čas čakati na službo, ki jo je končno dobil v Makedoniji. Časa, ki ga je prebil med makedonskim ljudstvom, ni mogel pozabiti. Vedno je govoril, kako srčno dobri so tamkajšnji ljudje in koliko jim je kot učitelj pomenil. Čeprav se je vživel v novo okolje, se je potem, ko se mu je ponudila priložnost, z veseljem vrnil v Slovenijo, v Prekmurje.

Med vojno je že zgodaj začel sodelovati z našo partizansko vojsko, v letih po vojni pa je bil izredno dejaven predavatelj in družbeni delavec.

Mirko Gorišek je najprej poučeval zgodovino in zemljepis ter matematiko in fiziko na nižji gimnaziji v Žalcu. Nekaj časa je bil tudi prosvetni svetovalec, najbolj znan pa je postal kot ravnatelj strokovne šole v Žalcu. Izredno si je prizadeval za vsestransko rast te šole in si s trdim delom pridobil velik ugled tudi med gospodarstveniki. Nekaj let je bila ta šola

med najbolj znanimi v Sloveniji prav po zaslugi Mirka Goriškega. Zdaj je v občini Žalec nekaj mojstrov privame obrti in skoraj vsi so bili njegovi učenci. Bil je jemen človek, vsestransko gledan učitelj in dober tovar svojim nekdanjim učencem in po tem, ko so končali šolanje, niso nikdar pozabili. Zelo srečen je bil v njihovi družbi in zelo »premestili« v Celje. Tudi v Celju je še nekaj časa poučeval in namestnik ravnateljice. Nazadnje je služboval kot ravnatelj osnovne šole na Vranskem.

Tudi potem ko so ga upokojili je zavzeto delal. Pri Hmezaču bil arhivar, na šoli v Petrovčah honorarno poučeval matematiko in fiziko, pri Kulturni skupnosti v Žalcu je prevzel spomeniško delo in za požrtvovalno delo do Savinovo nagrado, najvišje priznanje za delo na kulturnem področju.

Tak je bil pokojni profesor Mirko Gorišek: klen, bister, kritičen, vsestransko izobražen prosvetni in družbeni delavec in človek, prijatelj starejšim in mladim. Vsi ga bomo pogrešali in ga spominjali s hvaležnostjo.
DRAGO KUMER

Razpisna komisija
OSNOVNE ŠOLE HEROJA GRAJZERJA TRŽIČ
razpisuje dela in naloge

— ravnatelja

Kandidat mora poleg splošnih pogojev, določenih z zakonom o združenem delu, izpolnjevati še naslednje pogoje:

- da izpolnjuje pogoje po zakonu o osnovni šoli
- da ima najmanj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu v vzgojnoizobraževalnem delu
- da izpolnjuje kriterije družbenega dogovora o izvajanju kadrovske politike v občini Tržič
- da ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole

Mandat traja 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z opisom dosedanjega dela in z dokazili o izpolnjevanju pogojev v zaprti ovojnici z oznako »za razpis« na naslov: Razpisna komisija osnovne šole heroja Grajzerja Tržič, Pot Zali rovt 15. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidati bomo obvestili o izidu razpisa v 30 dneh po končanem sprejetju prijav.

Obvestilo

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za sočloveka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

NOVEMBER 1983

DORNBK	2.
DOBROVO	3.
MIKLAVŽ	3.
ŠEMPETER	4.
RADOVLJICA	8., 9., 10., 11., 15., 16.
TREBNJE	17., 18.
JARENINA	18.
SEVNICA	21.
BREŽICE	22., 23.
KRŠKO	24., 25.
KUNGOTA	25.
DOMŽALE	28.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

prosvetni
delavec